

uitgave van het Nederlands en het Vlaams Palestina Komitee
jaargang 29 nummer 2, april 2001
prijs losse nummers f 7,50 / 150 BFr

extra dik!

Soemmoed

- bulldozer-Sharon wil het karwei afmaken
- Israels aloude demografische probleem: teveel Palestijnen!
- eerste doorwrochte analyses van de *Intifada*

Soemoed

is het officiële orgaan van het Nederlands Palestina Komitee en het Vlaams Palestina Komitee en wordt uitgegeven door de Stichting Palestina Publikaties. Het verschijnt zes keer per jaar. De redactie is verantwoordelijk voor de inhoud van Soemoed, dus ook voor de artikelen van de medewerkers. Dat betekent niet dat de redactie het altijd eens hoeft te zijn met de visie van de medewerkers. Uitgangspunt van beoordeling is onder meer dat een bijdrage niet in strijd mag zijn met de principes en doelstellingen van beide komitees.

Nederlands Palestina Komitee

Postbus 10520
1001 EM Amsterdam
Telefoon: 020 - 6246046
Fax: 020 - 6268857
E-mail: npk@xs4all.nl
Website: www.palestina-komitee.nl

Vlaams Palestina Komitee

Vierwindenstraat 60
1080 Molenbeek
Telefoon: 02 - 501 67 49
Fax: 02 - 511 89 19
E-mail: vpkom@mailroom.com

Soemoed

is het Arabische woord voor vastberadenheid of standvastigheid - een begrip dat in de Palestijnse gemeenschap wordt gebruikt om de strijd voor behoud van het land en voor terugkeer naar Palestina te karakteriseren.

Aan dit nummer werkten mee:

Koen Bos, Rudi Cornelissen, Martha Hovy, Jan de Jong, Paul Kuiper, Benji de Levie, Jan Moerings, Jochem van Oosten, Robert Soeterik, Tine van het Veld & Kees Wagtenonk.

Produktie: 't Seepaert, Amsterdam

Druk: Ton Mittelmeijer, Amsterdam

Abonnementen

Het abonnementsgeld loopt gelijk met het kalenderjaar en bedraagt voor 2001 f 45,- / 900 Bfr. Dit bedrag dient binnen een maand na ontvangst van de acceptgiro te worden voldaan. Indien een maand voor het verstrijken van de abonnementsperiode geen bericht van opzegging is ontvangen, wordt het abonnement automatisch verlengd.

Postbankrekeningnummers:

2047409 t.n.v. Stichting Palestina Publikaties, Amsterdam
1806947 t.n.v. Nederlands Palestina Komitee, Amsterdam
523-0402235-51 t.n.v. Vlaams Palestina Komitee, p/a Pletinckxstraat 4/6, 1000 Brussel

Redactioneel

escalatie

Premier Ariel Sharon heeft de afgelopen weken zijn reputatie opnieuw waar gemaakt: bulldozer-Sharon. In een poging de *Intifada* neer te slaan worden onder zijn leiding (en politiek gedekt door zijn coalitiepartner Shimon Peres) in de Autonome Palestijnse Gebieden doelbewust en met een steeds grotere frequentie grootschalige verwoestingen aangericht. In veel gevallen zijn Palestijnse burgers daarvan de dupe. Voorts heeft Sharon met bombardementen, kidnappings en liquidaties de druk op het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) van Yasser Arafat opgevoerd. Kortom: escalatie.

Wat denken Sharon en de zijnen daarmee te bereiken? Een onvoorwaardelijke overgave van de Palestijnen? Zal dat de burgers van Israël enige garantie op veiligheid bieden? Is er werkelijk iemand die dat gelooft?

Of is Sharons escalatie in wezen een blijk van onmacht, een vlucht naar voren, ja zelfs een uiting van vrees dat de op papier superieure Israëlische strijdkrachten het bij *low-intensity warfare* uiteindelijk tegen de Palestijnen zullen afleggen - net als eerder tegen de *Hizbullah* in Zuid-Libanon? Moet - afgezien van het propagandistische oogmerk om legitiem Palestijns verzet tegen de Israëlische bezetting te criminaliseren - het hameren van Israëlische woordvoerders op de eis dat 'er eerst een eind aan het geweld [d.w.z. van de kant van de Palestijnen] moet komen' niet in het licht van deze vrees worden gezien?

Of zoeken *hardliners* als Sharon de escalatie, om zo het klimaat te schep-

pen voor het afwerken van een aantal rechts-extremistische agendapunten? Daarbij valt te denken aan de aanpak van een 'demografisch probleem' dat velen in Israël al jaren hoofdbrekens bezorgt: het gegeven dat het Palestijnse bevolkingsdeel sneller in omvang toeneemt dan het joodse, zozeer zelfs dat op de middellange termijn de balans in het voordeel van de Palestijnen zal gaan doorslaan (zie hierover diverse bijdragen in dit nummer van *Soemoed*). In 1948 is men dit 'probleem' te lijf gegaan door Palestijnen massaal te verdrijven (zie de bijdrage van Nur Masalha). Nog altijd - en wellicht juist nu - blijken joodse Israeli's (en niet bepaald de *lunatic fringe*) over de mogelijkheden en onmogelijkheden van 'transfer' van Palestijnen - lees: etnische zuivering - te confereren (zie het verslag van zo'n bijeenkomst). Juist omdat velen in Israël die niet tot rechts-extremistische kringen behoren het idee hebben dat het conflict tussen Israël en de Palestijnen met het failliet van 'Oslo' terug is bij 'af', is het politieke klimaat voor drastische maatregelen om dit het 'demografische probleem' af te wenden 'gunstiger' dan ooit. Daar staat tegenover dat de tijden zijn veranderd en dat wat in 1948 heeft kunnen gebeuren in het tijdperk van CNN nauwelijks denkbaar lijkt. Niettemin, met een oorlogsmisdadiger als Sharon aan het bewind is het zaak met alle eventualiteiten rekening te houden.

Doordat de internationale gemeenschap het tot nu toe laat bij verbale veroordelingen, wordt Sharon en de zijnen de speelruimte gelaten die zij nodig hebben.

(JVO)

nieuw website adres:
www.palestina-komitee.nl

Doelstelling

Het Nederlands en het Vlaams Palestina Komitee streven naar versterking van de solidariteit met het Palestijnse volk. Zij ondersteunen het recht van het Palestijnse volk op zelfbeschikking, het recht op een onafhankelijke Palestijnse staat, alsook het recht op terugkeer van alle Palestijnse vluchtelingen naar hun oorspronkelijke woongebieden.

Daartoe verschaffen de beide komitees informatie over de dagelijkse werkelijkheid en de politieke, sociale en economische strijd van Palestijnen. Zij veroordelen iedere poging om buiten het Palestijnse volk om over zijn lot te beslissen.

Volgens het Nederlands en het Vlaams Palestina Komitee vormt de eerste voorwaarde voor het bereiken van een rechtvaardige vrede een eind aan de ontrenting van Palestijnen door de staat Israël. Het discriminerende karakter voor Palestijnen van het zionistische staatsbestel dient aan de kaak gesteld te worden, evenals de expansiepolitiek van de staat Israël.

Daarnaast vragen de beide komitees aandacht voor de Palestijnen in de diaspora, die in veel gevallen aan onderdrukking blootstaan.

Het Nederlands en het Vlaams Palestina Komitee roepen op tot steun aan alle bewegingen – met name in Palestina en Israël - die zich daadwerkelijk inzetten voor een rechtvaardige oplossing van het Palestijns-Israëliësch conflict.

De beide komitees werken samen met organisaties in de strijd tegen racisme en andere vormen van discriminatie.

pagina 4

U heeft zojuist bezoek gehad van het Israelische leger - doelbewuste grootschalige verwoesting als strijdmethode.

pagina 6

Sharon koerst op de klippen af.

pagina 9

Wanhoop - Israels ultieme wapen.

pagina 11

Actie: Een vliegtuig voor Gaza - hulp in moeilijke tijden.

pagina 13

Als journalisten de waarheid over Israël niet willen vertellen.

pagina 15

'We kunnen het niet over terugkeer hebben zonder over *al-Nakba* te spreken'- de Palestijnse historicus Nur Masalha aan het woord.

pagina 27

Stenen en baby's - over demografische ontwikkelingen in Palestina.

pagina 28

Einde van de demografische apartheid in Israël?

pagina 31

Gaza - steeds meer kinderen.

pagina 34

Een zeer ontroerend scenario - voorstanders in Israël van 'transfer' van Palestijnen confereren.

pagina 37

Het overleg in Taba ontrafeld - Baraks politieke zwanezang.

pagina 39

Actie: Een gehandicaptenbusje voor Rashidiye is onderweg.

middenkatern

pagina 17

***Intifada* - een tussenbalans.**

pagina 24

Waarheen gaat het met de *Intifada*?

foto voorpagina:
Associated Press

correcties

In het vorige nummer van *Soemoed* is bij de technische afwerking van het manuscript in het artikel 'Een dringende oproep aan het Israelische publiek' (oproep Palestijnse intellectuelen); pp. 28-29, helaas een regel weggefallen: Na de laatste zin van de inleiding ('... in goed nabuurschap met elkaar te leven.') moet volgen: '**Wij uitten onze bezorgdheid over het feit dat de Oslo-Akkoorden** - niettegenstaande claims van het tegenovergestelde - door Israël ....'

Op pagina 18 hoort de bronvermelding '**Le Soir van 14 februari 2001**' bij het kadertje 'naschrift van de redactie'

doelbewuste grootschalige verwoesting als strijdmethode u hebt zojuist bezoek gehad van het Israelische leger

Suzanne Goldenberg

Khan Yunis, de Strook van Gaza. Het leger gaf het de codenaam 'Operatie Aangenaam Lied'. Geen waarschuwing vooraf. 'Het gebeurde plotseling, midden in de nacht [van 10 op 11 april jl.], toen wij allen lagen te slapen', zegt Soraya

Abu-Loz.

Haar familie heeft sinds 1948, na verdreven te zijn uit wat nu de Israelische stad Beer Sheva is, in Khan Yunis gewoond. Nu zit zij, omringd door haar acht kinderen, bij de schamele bezittingen die zij vanonder het puin van haar huis heeft weten te redden: een zak meel en een zak rijst, een naaimachine, een boekje plastic bloemen en een kleurboek.

Haar huis is er een van dertig die in de eerste Israelische invasie in Palestijns Autonoom Gebied sinds het begin van de *Intifada*, door Israelische tanks en bulldozers systematisch met de grond gelijk zijn gemaakt. Twee Palestijnen kwamen om bij de operatie die kort na middernacht begon, toen vier tanks het dichtbevolkte vluchtelingenkamp in het zuiden van de Strook van Gaza binnenrolden. Terwijl *helicoptergunships* boven het kamp cirkelden en tanks twee huizenblokken in de nabijheid beschoten, begonnen bulldozers een rij woonhuizen met de grond

gelijk te maken.

Israels minister van Defensie, Binyamin Ben-Eliezer liet weten dat de *raid* een antwoord was op een mortieraanval. 'Dit zijn plaatsen waarvan wij vinden dat Palestijnen er niet naartoe mogen terugkeren. Het gaat hier om een duidelijk defensieve actie.'

De aanval begon enkele uren nadat de *hardliner* Ariel Sharon - de nieuwe premier, ook wel bekend onder de naam 'de bulldozer', vanwege zijn voorkeur voor het neerhalen van Palestijnse woonhuizen toen hij in het begin van de jaren zeventig in de Strook van Gaza de militaire commandant was - wereldkundig had gemaakt, dat hij een plan had inzake het neerslaan van de volksofstand tegen de Israelische bezetting.

Zelfs naar de maatstaven van de afgelopen zeven maanden, waarin we het Israelische leger in de Strook van Gaza duizenden olijfbomen hebben zien onwortelen en uitgestrekte gebieden

landbouwgrond hebben zien verwoesten, is deze aanval in de vroege morgen op het vluchtelingenkamp extreem te noemen, zo verklaarde UNRWA-commissaris Peter Hansen. Hij zei dat de verwoesting van 32 woonhuizen - die volgens een conservatieve schatting aan rond 400 mensen onderdak boden - het ernstigste op zichzelf staande voorbeeld van verwoesting jegens de Palestijnen was, sinds zij eind september tegen de Israelische bezetting in opstand waren gekomen.

Bij dit alles gaat het om de eerste invasie van Israel in autonoom Palestijns gebied sinds 1994, toen Khan Yunis en 60 procent van de Strook van Gaza, in het verlengde van de Oslo-Akkoorden, onder het bestuur kwam te vallen van het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) van Yasser Arafat. Alle bewoners van het kamp zijn vluchtelingen, dan wel nazaten van degenen die in 1948 hun huizen ontvluchtten toen de joodse staat tot stand kwam. In één nacht werden 56 families opnieuw dakloos.

'Dit is een behoorlijk slecht signaal en het ziet er allemaal heel doelgericht uit', verklaarde Hansen. Hij zei dat de UNRWA officieel een klacht bij de Israelische regering zal indienen. Het Franse Ministerie van Buitenlandse Zaken liet eveneens een kritisch geluid horen, door te verklaren dat de aanval van het leger een impuls gaf aan een 'neerwaartse geweldsspiraal'.

De zeven uur durende aanval van het Israelische leger op Khan Yunis, waarvan de lage huizen met asbest-daken onderdak bieden aan zo'n 60.000 vluchtelingen, kwam na een bezoek van Sharon aan legerbases in de Strook van Gaza, dat - aldus berichten in de Israelische pers - is uitgedraaid op een pittig onderhoud met enkele hogere militaire commandanten. Sharon moet hen de oren hebben gewassen vanwege het toevoegen van politieke elementen in hun *briefings*. Verwijzend naar de periode waarin hijzelf als commandant in Gaza fungeerde, zei Sharon: 'In mijn tijd gebruikten we dergelijke termen niet. We spraken minder en richtten ons geheel op de actie.'

Tevens gaf hij een hint wat Gaza te wachten stond, waar het Israelische leger zich geconfronteerd ziet met een nieuwe dreiging van de kant van Palestijnse milities, die mortieren afschieten

op illegale joodse nederzettingen in de Strook van Gaza en op een nabij gelegen kibboetz die binnen Israëls grenzen ligt.

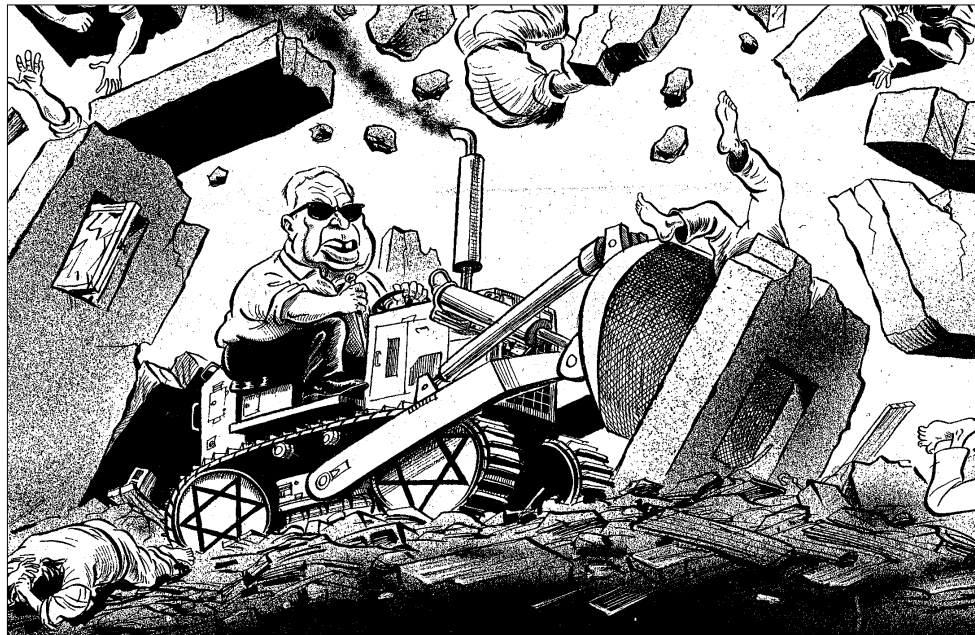
'Wij weten precies wat ons te doen staat. Ik heb een helder plan en dat zal uitgevoerd worden', liet Sharon naar verluidt weten. Tijdens de verkiezingscampagne verklaarden zijn adviseurs al dat Sharon het idee onderschreef om het Israelische leger autonoom Palestijns gebied binnen te laten vallen - hetgeen voormalig premier Ehoed Barak afwees, omdat dit een schending van de Oslo-Akkoorden betekende. [alsof daarvan dan voor het eerst sprake zou zijn geweest; red.]

Khan Yunis was wellicht de meest voor de hand liggende plaats voor Israëls eerste invasie van Palestijns gebied. De westelijke rand van het kamp is één van de slagvelden waar gedurende de *Intifada* het zwaarst is gevochten. Een Israelische legerbasis heeft Khan Yunis van drie kanten in haar greep en is voorzien van zandzakken en machinegeweren, om zo de illegale joodse nederzetting Neve Dekalim bescherming te bieden.

In de niet aflatende vuurgevechten tussen soldaten en Palestijnse militieleden zien sommige van de woonhuizen van vluchtelingen er door de vele kogelgaten pokdalig uit. Het Israelische leger stelt dat Palestijnse strijders sinds 24 februari meer dan 70 mortiergranaten op de joodse nederzettingen en legerbases hebben afgevuurd. Hoewel functionarissen van Israelische inlichtingendiensten hebben verklaard dat de Palestijnen van - naar het zich laat aanzien - zelf vervaardigde lanceerbuizen gebruik maken, stellen zij dat de inzet van wapens met een zwaardere kaliber een gevaarlijke nieuwe escalatie van de volksopstand vormt. Israelische militaire vertegenwoordigers vrezen dat het slechts een kwestie van tijd is, voordat de Palestijnen zware verliezen zullen weten toe te brengen.

(...)

In de puinhopen van Khan Yunis klimmen tientallen bewoners over de brokstukken van hun huizen op zoek naar verloren bezittingen. Men is niet bepaald in de stemming voor het zoeken naar een vergelijk met de Israëli's. 'Ik ben er nu zeker van dat agressie

alleen met agressie kan worden beantwoord', zegt Mohammed Ayash, een ingenieur en vader van zeven kinderen. Staande op een stuk beton wijst hij naar de restanten van zijn inboedel: marmeren tegels uit de badkamer, even verderop een matras, en onder weer een andere hoop puin een televisie en een koelkast. 'De Palestijnen geloven in vrede, maar de Israëli's willen meesters zijn en ons als knechten behandelen.'

De UNRWA heeft ervoor gezorgd dat de nieuwe vluchtelingen in een nabijgelegen school zijn ondergebracht. Hansen zegt dat het VN-agentschap een besluit moet nemen of het veilig is

om de huizen op hun oorspronkelijke plaats weer op te bouwen. 'Als Sharon de woede en de haat wil doen opblazen en de vicieuze cirkel waarin we zitten wil verdiepen, dan is dit waarschijnlijk de manier om dat te bewerkstelligen', zo merkt Hansen op.

---

uit: *The Guardian* van 12 april 2001

Suzanne Goldenberg is Midden-Oostencorrespondente van *The Guardian* en is gestationeerd in Jeruzalem.

vertaling: Rudi Cornelissen

Khan Yunis geen incident, maar onderdeel nieuwe strijdmethode

naschrift van de redactie:

De aanval op Khan Yunis is geen incident gebleken. Drie dagen later moest Rafah het ontgelden (16 huizen verwoest) en op 17 april vond een verwoestende aanval op, en kortstondige bezetting van, Beit Hanoun en omgeving plaats (beide eveneens gelegen in de Strook van

Gaza). De aanval op Beit Hanoun heeft internationaal veel aandacht gekregen, omdat deze heeft geresulteerd in onverholen Amerikaanse druk op de regering-Sharon, om te verhinderen dat deze, in haar bestrijding van de *Intifada*, overgaat tot het opnieuw bezetten van wat - op basis van de Oslo-Akkoorden - (formeel) autonoom Palestijns gebied is.

meer problemen dan oplossingen

Sharon koerst op de klippen af

Martin Woollacott

Het heeft niet lang geduurd voordat Ariel Sharon en zijn regering koers hebben gezet naar de klippen.

Nog maar zes weken na het aanvaarden van zijn ambt, is hij ertoe overgegaan om autonoom Palestijns gebied te bezetten - om zich vervolgens terug te trekken vanwege Amerikaanse onvrede - en gooide hij dat, wat hij internationaal aan krediet had, te grabbel door Syrische posities in Libanon te bombarderen, een nieuw bouwprogramma op de Westelijke Jordaanoever aan te kondigen - ondanks eerdere toezeggingen van het tegenovergestelde - en door voorstellen om wederzijds de gevechten te verminderen als 'een krijgslist' terzijde te schuiven. Met een dergelijk optreden heeft Sharon Palestijnen en Israëli's geduwd in de richting van een gevaarlijker spiraal van geweld en een grootschaliger oorlog een stap dichterbij gebracht. De werkelijke krijgslist, die nog duidelijker is geworden dan deze tijdens de verkiezingscampagne al was, is de streek die Sharon de Israelische kiezers heeft geleverd, door hen te verzekeren dat hij een plan had dat vrede en veiligheid zou brengen.

De Israelische commentator Amos Elon stelde in een van zijn essays dat 'Door de eeuwen heen zijn joden van veel beschuldigd, maar niet dat zij dom waren'. De ongewone joodse domheid [*sic*] waaraan hij refereerde, was die van de regering van Benjamin Netanyahu, die - in 1997 - door de agressieve domheid die haar handelsmerk was, in een confrontatie met de Palestijnen verzeild was geraakt. Als gevolg daarvan, zo schreef Elon, 'was Israel overgeleverd aan de genade van blinde krachten'. Vier jaar later verbleken Netanyahu's beoordelingsfouten

in vergelijking met die van Sharon: thans zijn zowel Israëli's als Palestijnen nog sterker dan destijds aan de genade van 'blinde krachten' overgeleverd. De domheid die de regering-Sharon belichaamt, schuilt in de opvatting van de oude baas dat hij er een soort van vrede door kan rammen, door de Palestijnen tot onvoorwaardelijke overgave te dwingen en vervolgens minder dan de helft van de Westelijke Jordaanoever aan hen over te dragen, in ruil voor spijkerharde garanties voor goed gedrag. [In diverse interviews heeft Sharon inmiddels verklaard, dat hij in het kader van een regeling bereid is de A- en B-Gebieden - samen ruim 40 procent van de Bezette Gebieden - aan de Palestijnen over te dragen; red.]

Een dergelijke 'overwinning' kan niet behaald worden. Zij berust op een fantasie en Sharon beseft dat waarschijnlijk ook wel. Hij bedient er zich slechts van om te rechtvaardigen wat zijn instincten hem ingeven, namelijk dat de aanvallen van Palestijnen beantwoord moeten worden met alle noodzakelijke middelen, in de hoop er zo een eind aan te maken. Het is niet uitgesloten dat Yasser Arafat, gezien de wanhopige situatie van de Palestijnse burgerbevolking, op een zeker moment tot de conclusie zal komen, dat hem geen andere keuze rest dan op de voorwaarden van Israel met een staakt-het-vuren in te stemmen. Maar wie zal in dat geval niet denken dat zo'n staakt-het-vuren niets meer of minder is dan een pauze in de gevechtshandelingen? Sharons plan berust bovendien op een fantasie

omdat dit Arafat in een positie van onmogelijk gezag en macht manoeuvreert. Welke leider in welk land kan een bevolking tot een regeling willen verplichten die zij verafschuwet. De positie van welke leider zou er niet door verzwakt worden - of erger dan dat - wanneer hij het er op zou wagen?

Sharon begon zijn regering met een twee-sporen-beleid: Hij wilde tegen de aanvallen van Palestijnen harder optreden dan zijn voorganger, Ehud Barak, maar tegelijkertijd liet hij zijn minister van Buitenlandse Zaken, Shimon Peres, ruimte voor hervatting van de onderhandelingen met de Palestijnen. De tegenstrijdigheid van dit beleid trad onmiddellijk aan het daglicht. Het hardere militaire optreden

De regering van nationale eenheid van het duo Ariel Sharon (*Likoed*)/Shimon Peres (*Arbeidspartij*) die op 7 maart formeel tot stand is gekomen, omvat de volgende acht partijen (waarvan het aantal afgevaardigden in de 120 zetels tellende Knesset tevens is vermeld):

<i>Likoed</i>	19
Eén Israel (zonder <i>Gesher</i>)	23
<i>Shass</i>	17
<i>Yisrael b'Aliyah</i>	4
<i>Yisrael Beiteinu</i>	4
Nationale Eenheid	3
Eén Natie	2
de Nieuwe Weg	1

totaal 73

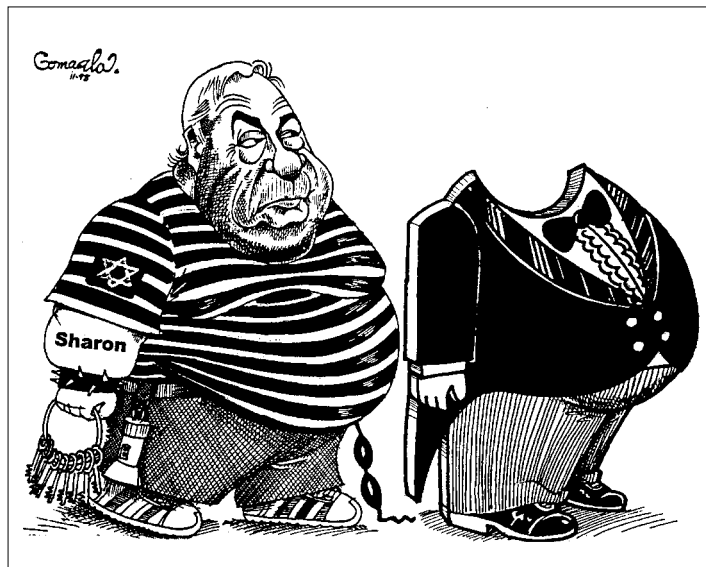
maakte het moeilijker, niet gemakkelijker, voor Peres om een toch al uiterst moeilijke taak succesvol te volbrengen, terwijl Sharon en andere leden van zijn regering de positie van de minister van Buitenlandse Zaken verder ondermijnden door duidelijk te maken hoe weinig concessies zij bereid waren aan de Palestijnen te doen, nadat de laatstgenoemden de wapens hadden neergelegd. De tegenstrijdigheden in Sharons eigen positie begonnen zich eveneens te doen voelen. Aanvankelijk had hij voor zijn doen een zekere mate van terughoudendheid betracht. Velen die op hem gestemd hadden, met name de joodse kolonisten, hadden van hem evenwel een dramatische escalatie verwacht. Hij stond immers bekend als de voorhamer van de Palestijnen: wanneer dacht hij met het hameren te beginnen?

In dit verband kunnen de gebeurtenissen in Hebron, medio april, genoemd worden. De dood door Palestijns geweervuur, eind maart, van een baby van joodse kolonisten in Hebron was een van die tragische gebeurtenissen die een weegschaal die op doorslaan staat, inderdaad doet doorslaan. De kolonisten verlangden een hardere reactie en kregen die. Sharon verduidelijkt: 'Het keerpunt zal komen wan-

neer Arafat gaat inzien - en ik denk dat hem dit duidelijk begint te worden - dat mijn regering niet onder de dreiging van terreur en geweld zal onderhandelen. Zijn minister van Openbare Veiligheid, Uzi Landau, verklaarde daarnaast dat 'De prijs die wij de Palestijnen zullen laten betalen, zal een ondragelijk hoge zijn'. Deze politiek van niet aflatende druk heeft de Israëlische regering er tevens toe gebracht om pogingen van derden om wederzijds terughoudendheid te betrachten, af te wijzen. Gesteund door Jordanië, Egypte en enkele Europese landen, is het betreffende voorstel een variant op eerdere Amerikaanse voorstellen, op basis waarvan de Israël's zich van de rand van de Palestijnse woongebieden zouden terugtrekken en de belegering zouden opheffen, terwijl de Palestijnen de samenwerking op het terrein van de veiligheid zouden hervatten. Dat zou de weg vrijmaken voor hervatting van de politieke onderhandelingen. Of de Palestijnen werkelijk bereid zijn een dergelijk plan te accepteren is over-

gens nog maar de vraag, aangezien de Israël's dit tot op heden hebben geweigerd. De positie van Israël naar buiten toe blijft dat er niet onder vuur wordt onderhandeld.

Door te trachten Uzi Landaus prijs op te leggen en door de militaire grenzen die tot dan toe in acht werden genomen te overschrijden, is de Israëlische regering tegen nieuwe grenzen opgelopen. Kort gezegd: Het is niet erg waarschijnlijk dat de Verenigde Staten, de Europese Unie en de belangrijkste Arabische Staten bereid zijn een sluipende herbezetting van het gebied waarover de Palestijnen in het kader van de Oslo-Akkoorden de controle hebben

Israel: regering van nationale eenheid

Likoed: rechts, ultra-nationalistisch, pro-kolonisten; **Eén Israel:** lijstverbinding van de Arbeidspartij - sociaal-democratisch, centrum-rechts - en **Meimad** - liberaal-religieus -; **Shass:** georiënteerd op oriëntaalse joden, orthodox-religieus; **Ysrael b'Aliyah:** georiënteerd op Russische immigranten, pro-kolonisten; **Ysrael Beiteinu:** extreem-rechts, georiënteerd op Russische immigranten, pro-kolonisten; **Nationale Eenheid:** rechts-extremistisch, kolonistenplatform; **Eén Natie:** sociaal-democratisch; vakbondsplatform; **De Nieuwe Weg** (een afspplitsing van de Centrum Partij): centrum-rechts, pro-kolonisten.

De regering-Sharon/Peres omvat het record aantal van 26 ministers en 12 onder-ministers. **Likoed** leverde behalve de premier acht ministers, waaronder die van Financiën, Justitie, Openbare Veiligheid en Onderwijs;

Eén Israel (Arbeidspartij/**Meimad**) kreeg eveneens acht ministeries, waaronder Buitenlandse Zaken en Defensie; **Shass** Binnenlandse Zaken, Religieuze Zaken en Jeruzalem Zaken; **Ysrael b'Alia** Huisvesting (joodse nederzettingen); **Ysrael Beiteinu** Nationale Infrastructuur (joodse nederzettingen).

De regering-Sharon/Peres kreeg bij haar aantreden bovendien de steun toegezegd van de Nationale Religieuze Partij (religieus, kolonistenplatform; 5 zetels), **Gesher** (rechts, pro-kolonisten; 3 zetels), Verenigde Torah Judaïsme (orthodox-religieus, pro-kolonisten; 5 zetels) en het restant van de Centrum Partij (centrum-rechts, pro-kolonisten; 5 zetels), in ruil voor topfuncties in diverse Knesset-commissies en ministeries. Dit betekent dat de regering-Sharon/Peres vooralsnog kan terugvallen op 91 van de 120 Knesset-leden.

set-leden.

Joodse kolonisten hebben reden tot tevredenheid.

Op 7 maart schafte de Knesset - 72 stemmen vóór, 37 tegen en 3 onthoudingen - de directe verkiezing van de premier af, die voorafgaande aan de algemene verkiezingen van 1996 bij wet was ingevoerd, maar die nadien tot politieke meningsverschillen aanleiding heeft gegeven.

bronnen: *Le Monde*, *Ha'aretz* & *The Jerusalem Post*.

'Sharon denkt dat hij er een soort van vrede door kan rammen, door de Palestijnen tot onvoorwaardelijke overgave te dwingen en vervolgens minder dan de helft van de Westelijke Jordaanoever aan hen over te dragen, in ruil voor spijkerharde garanties voor goed gedrag.'

gekregen. Evenmin zullen zij werkloos toe blijven kijken als de vijandelijkheden zich tot over de Libanese en Syrische grens zullen uitbreiden. De Verenigde Staten zijn de enige

van de drie genoemde landen die over invloed beschikken die Israël niet kan veronachtzamen. Onlangs lieten de Amerikanen die invloed krachtig voelen toen zij het Israëlische leger feitelijk opdracht gaven om het binnengebied en bezette Beit Hanoun in de Strook van Gaza te verlaten. Eerder had Washington de Israëlische bouwplannen met betrekking tot de joodse nederzettingen in de Bezette Gebieden veroordeeld. De regering van George Bush jr. heeft duidelijk gemaakt dat zij niet van plan is te gaan bemiddelen op de wijze waarop de vorige regering dat heeft gedaan, maar dat wil niet zeggen

relatie van Israël met Europa van cruciaal belang is. De Arabische landen hebben de minste invloed, maar als deze door de olieproducerende landen, Egypte en Jordanië wordt uitgeoefend, is zij niet onaanzienlijk.

Dit maakt het spel voor Sharon een stuk lastiger, aangezien dit mikte op een escalatie die nu door internationaal optreden is geblokkeerd. Het resultaat is dat we te maken hebben met een regering die geen realistische plan heeft om te onderhandelen en geen realistische kans om te escaleren zonder daarvoor zelf een zeer hoge

prijs te betalen. Daar komt bij dat het hier - zelfs naar Israëlische maatstaven - gaat om een vreemde coalitieregering. Rechtse elementen daarbinnen zullen woest zijn over de wijze waarop Israël in zijn optreden door andere landen is gehinderd. Andere betreuren wellicht hun besluit van destijds om tot de regering toe te treden. Alle zullen zij zich opmaken voor het volgende stadium in de Israëlische politiek, waarin Sharon mogelijk geen rol meer zal spelen. Slechts 35 procent van de Israël's heeft [gegeven de lage opkomst; red.] op hem gestemd, en het is goed ons dat te realiseren. Velen moeten inmiddels beseffen dat de man die zei dat hij een plan had, nog zelfs geen begin heeft gemaakt met het oplossen van hun problemen.

uit: *The Guardian* van 20 april 2001

Martin Woollacott is redacteur/commentator van *The Guardian*.

vertaling: Jochem van Oosten

Israël beraamt liquidatie naaste medewerkers Arafat

Volgens bronnen binnen de Israëlische veiligheidsdiensten smeedt de Israëlische regering plannen om enkele naaste medewerkers van PNA-president Yasser Arafat te liquideren en honderden anderen te arresteren of te deporteren.

Op de lijst van liquidatie-doelwitten zouden onder meer de namen staan van - hoe kan het anders - Marwan Barghouti, de Secretaris-Generaal van FATAH op de Westelijke Jordaanoever en leider van de *Tanzim*, maar ook Brigadier-Generaal Tawfiq Tirawi, het hoofd van de Algemene Veiligheidsdienst van de PNA op de Westelijke Jordaanoever, en Musa Arafat, een verwant van Yasser Arafat en hoofd van de militaire inlichtingendienst.

In geval bovengenoemde plannen worden uitgevoerd, zou dit een verschuiving betekenen in de liquidatiepolitiek die eerder onder Ehoed Barak in de loop van de *Intifada* in gang is gezet - en wel van een lager naar een hoger niveau van verantwoordelijken die al dan niet tot de entourage van Arafat behoren. (meer informatie over Baraks liquidatiepolitiek in het vorige nummer van *Soemoed*)

Gaat het hier slechts om intimidatie, om psychologische oorlogsvoering waarmee Israëls nieuwe premier Ariel Sharon - in combinatie met het economisch afknijpen van, en de verwoestende aanvallen op de Palestijnse Autonome Gebieden - de PNA tot onderhandelen, c.q. tot capitulatie hoopt te

dwingen? Gezien Sharons verleden is het raadzaam daarvan maar niet zonder meer uit te gaan. Moet bijvoorbeeld de beschieting door Israëlische soldaten in april van het convooi auto's waarin zich het hoofd van de Preventieve Veiligheidsdienst in de Strook van Gaza, Mohammed Dahlan, bevond, evenals de beschieting - zonder waarschuwing vooraf - met raketten van diens kantoor in Gaza-Stad met een nieuwe ronde in de Israëlische liquidatiepolitiek in verband worden gebracht? Volgens de Israëlische legerleiding was er in het geval van de beschieting van Dahlans convooi sprake geweest van 'een vergissing'.

bron: Uzi Mahnaimi, 'Israeli plot to kill Arafat's key aides', *The Sunday Times* van 1 april 2001.

wanhoop: Israels ultieme wapen

Jeff Halper

In het kort: Dit is de stilte voor de storm. Tegen de tijd dat u dit leest, is de hel misschien wel losgebroken. Als het vandaag nog niet zo ver is dan komt dat omdat Israels premier Ariel Sharon geen sterke reactie wil uitlokken van de kant van de Arabische Topconferentie in Amman, Jordanië. En als het ook vrijdag nog uitblijft is dat omdat Sharon geen olie op het vuur van de Palestijnse Dag van het Land wil gooien. Maar de teerling is geworpen, de orders zijn gegeven. We wachten af. Israels slotoffensief om de Palestijnen te 'breken' staat op het punt van start te gaan. Daar is Sharon tenslotte voor gekozen. Hier heeft hij 53 jaar en langer op gewacht.

De behoefte aan de zegen van president George Bush: Eén obstakel stond Israels regering van nationale eenheid met Nobelprijswinnaar Shimon Peres als minister van Buitenlandse Zaken en Sovjet-joodse mensenrechtenheld Nathan Sharansky als vice-premier, nog in de weg. Dat was de behoefte aan de zegen van Bush. Sharon was de eerste leider uit het Midden-Oosten die het Witte Huis bezocht na de verkiezingen in de Verenigde Staten (zijn eerste zakenorder was Bush op het hart te drukken dat hij president Yasser Arafat van het Palestijns Nationaal Gezag [PNA] niet zou moeten ontvangen). In zijn regeringsverklaring zette de nieuwe premier zijn agenda uiteen: 'veiligheid' aan Israels burgers bren-

gen, het beëindigen van Palestijns 'terrorisme' en, omdat hij meent dat vrede onmogelijk is, misschien het sluiten van een 'interim'-overeenkomst met de Palestijnen.

Dit alles wordt bepaald door twee onderliggende beleidslijnen: De eerste is eens en voor altijd het Palestijnse verzet te breken; de Palestijnen te dwingen genoeg te nemen met een mini-staat op de helft van de Westelijke Jordaanoever en in de Strook van Gaza. De mini-staat is een vereiste om te voorkomen dat Israel staatsburgerschap moet verlenen aan zo'n drie miljoen inwoners van de Bezette Gebieden. Maar die staat zal verre van levensvatbaar zijn, noch echt soeverein. Hij zal geen territoriaal aaneengesloten gebied vormen. En hij zal zijn ingeklemd tussen Israelische nederzettingen, *bypass roads*, en militaire *checkpoints* en steunpunten. Die staat zal geen echte grenzen hebben en volledig omringd zijn door Israel en evenmin de controle hebben over grensovergangen. Hij zal geen levensvatbare economie kunnen ontwikkelen, zijn bevolking zal blijvend bestaan uit dagloners, voor altijd afhankelijk van de Israelische economie. De soevereiniteit van die staat zal in het beste geval beperkt zijn.

De tweede beleidslijn is het gebruik maken van de maar al te bekende taktiek van het uitstellen van onderhandelingen om intussen nog meer 'feiten aan de grond' te creëren en daarmee

'Van een alomvattende overeenkomst kan zonder twijfel nu geen sprake zijn. Want eerst moeten de Arabieren totaal wanhopig zijn. Hun wanhoop zal niet alleen voortkomen uit het mislukken van de ongeregelheden en de poging tot rebellie, maar ook het gevolg zijn van onze groei in het land. Pas dan zullen de Arabieren zich wellicht neerleggen bij een joods Eretz Israel.'

David Ben-Goerion in 1936

het onderhandelingsproces zelf te verzieken. Uitgangspunt is dat de Palestijnen deze 'realiteit' maar beter kunnen accepteren - of anders: bezetting met instemming of absolute onderdrukking.

Wat Sharon van Bush verlangde was toestemming om elk Palestijns verzet tegen de militaire bezetting genadeloos te onderdrukken. En die kreeg hij, zij het met één kanttekening: doe niets wat de Verenigde Staten 'in verlegenheid' kan brengen. Verwacht dus niet dat in Amerika gemaakte Apache-helicopters Hebron zullen aanvallen, zoals zij Beit Jala en Gaza aanvielen. Minder zichtbare middelen zullen worden gebruikt: een meer uitgebreide campagne van moordaanslagen op Palestijnse leiders en activisten aan de basis; chirurgische 'operaties' om het volk te 'straffen' en om landbouwgrond 'vrij te maken' alsmede stads-wijken (kijk maar wat er in de Palestijnse wijk Abu Sneh in Hebron in de komende dagen gebeurt, waar blijkbaar schoten zijn afgevuurd die een Israelisch kind hebben gedood); het gebruik maken van bureaucratistische methoden zoals orders tot het opblazen van huizen en maatregelen van landonteigening; massale uitbreiding van nederzettingen en wegenbouw; 'pijnlijke' sancties van de PNA, enzovoort.

Israëlisch staatsterrorisme

Dit alles wordt uiteraard gebracht als gerechtvaardigd 'antwoord' op terrorisme. Sharon was, *after all*, verkozen om het Israëlische volk zijn persoonlijke veiligheid terug te geven. Maar het hierdoor verholde cynische hoofddoel van de Sharon-Peres regering is: het creëren van zoveel wanhoop onder de Palestijnen, dat zij zich tenslotte zullen neerleggen bij de Israëlische dictaten. De signalen van dit pro-actieve beleid - dat meer is dan alleen maar reageren op Palestijnse acties - zijn reeds duidelijk. Deze week nog gaf de Gemeente Jeruzalem dozijn orders uit tot het opblazen van huizen, en hetzelfde deed het Israëlische burgerlijke bestuur op de Westelijke Jordaanoever en in de Strook van Gaza. Ook worden de nederzettingen deze week weer uitgebreid. De regering kondigde aan een nieuwe stad in het Etzion-blok (Giva'ot) te willen bouwen. Honderden hectaren akker- en tuinbouwland worden vrijgemaakt voor een kolossale *bypass road* in de buurt van Turku-miyya, dichtbij Hebron, enzovoort. Het wachten was alleen op de vonk in het kruitvat - en die werd gevormd door de aanvallen op Israëlische burgers deze week - om met vliegende start over te gaan op de Campagne van de Wanhoop. Israël is opnieuw het slachtoffer zonder eigen verantwoordelijkheid, in staat om de Palestijnen van 'geweld' te beschuldigen. Tegelijkertijd gaan de Verenigde Staten vrij uit.

Staatsterrorisme op een schaal zoals we die niet eerder hebben meege-maakt, gekoppeld aan het creëren van massale 'feiten' op de grond en mis-schien het veroorzaken van de ineen-storting van de PNA, wordt ingezet om het Palestijnse verzet eens en vooral te breken. Wat Sharon en Peres verbindt is hun beider geloof dat Israël kan win-nen. De Verenigde Staten - in het bij-zonder het Congres, Israëls troefkaart - staan pal achter Israël, hun steun is totaal.

Europa, dat kritischer is, heeft geen beleid dat onafhankelijk is van dat van de Verenigde Staten. De Verenigde Naties worden als een effectieve macht door Amerika geneutraliseerd. De Ara-bische staten bewijzen de Palestijnen alleen lippendienst. Niets zal Israël ervan weerhouden om feiten te creëren of de Palestijnen te brutaliseren.

De enige tegenkracht lijkt op dit moment de Palestijnse straat te zijn. Hier moeten moordaanslagen en straf-expedities - het uithongeren door belegering, het beletten van mensen naar hun werk te gaan, het opblazen van huizen, het onteigenen van land, mas-sale arrestaties, constante intimidatie en een ruim gebruik van *undercover* politie om de sociale solidariteit te ondermijnen - hun werk doen.

'Algemeen Plan' tot annexatie

Sharon hoopt uiteindelijk de droom van zijn mentor om de Palestijnen totaal te verslaan en het hele Land van Israël [*Erez Israel*] in bezit te nemen, te vervullen. In een beroemd artikel, getiteld 'De IJzeren Muur' [*Iron Wall*] uit 1923 zette Ze'ev Jabotinsky, de grond-legger van het revisionistische zionisme die zijn houding jegens de Arabieren [Palestijnen] beschreef als een van 'beleefde onverschilligheid', de poli-tiek van de huidige regering van natio-nale eenheid uiteen. 'Elk inheems volk', zo schreef hij, 'zal zich verzetten tegen kolonisten uit den vreemde zolang zij hoop hebben zich te kun-nen ontdoen van het gevaar kolonisa-tie door vreemden. Zo zullen de Ara-bieren [Palestijnen] zich gedragen en zich blijven gedragen zolang zij maar een glimpje hoop koesteren dat zij kunnen verhinderen dat "Palestina" het Land van Israël wordt.' De enige weg naar een overeenkomst is dan door middel van een ijzeren muur, d.w.z. de vestiging in Palestina van een macht die op geen enkele manier door Arabi-sche druk kan worden beïnvloed... Een vrijwillige overeenkomst is niet te bereiken... We moeten ofwel onze kolonisatie-inspanningen opschorten dan wel voortzetten, zonder acht te slaan op wat de inboorlingen ervan vinden. Kolonisa-tie kan zich dus ontwik-kelen onder de bescher-ming van een macht die onafhankelijk is van de lokale bevolking, achter een ijzeren muur die zij in haar machteloosheid niet zal kunnen afbre-ken.

Na 34 jaar van bezet-ting, inclusief Sharons 'Algemeen Plan' van

1977 tot annexatie van de Westelijke Jordaanoever, Oost-Jeruzalem en de Strook van Gaza nadert de ijzeren muur zijn voleinding. De 'feiten' zijn geschapen, het Algemene Plan bijna voltooid. Het enige wat resteert is het 'glimpje hoop' weg te nemen dat de Palestijnen nog koesteren, namelijk dat zij een weliswaar kleine maar toch levensvatbare en onafhankelijke staat bijeen kunnen scharrelen in 22 procent van het historische Palestina. De verovering en de consolidatie zijn vol-tooid; alleen de wanhoop blijft en die zal Israël in staat stellen om Groot-Israël te controleren terwijl het zich van de Palestijnen ontdoet door hen een bantoestan op te leggen. Heeft de wereld het einde van apartheid gezien? De komende weken en maanden zul-len dat duidelijk maken. En het zal zich allemaal voor onze ogen voltrek-ken, indien we tenminste oog hebben voor de repressie achter de PR van 'defensie' en 'veiligheid'.

---

bron: *Information Brief*, Number 72 van 28 maart 2001 (een uitgave van het Center for Policy Analysis on Pale-stine te Washington).

Jeff Halper is coördinator van het Israe-lische Committee Against House Demolitions en redacteur van *News from Within* (een uitgave van het joods/Palestijnse Alternative Informa-tion Center in West-Jeruzalem/Bethle-hem).
vertaling: Kees Wagtendonk

een vliegtuig voor Gaza

Katrien Van Eeckhaut

Bij het begin van de *Aqsa-Intifada* kregen zowel de Belgische NGO's als de solidariteitskomitees, het Vlaams Palestina Komitee (VPK) en de Association Belgo-Palestinienne (ABP), heel wat noodhulpoproepen. Op initiatief van ABP en VPK zaten de verschillende betrokken organisaties (in totaal 18) samen aan tafel om een gemeenschappelijk antwoord te formuleren. Dit antwoord kreeg vorm als de actie en campagne 'Een Vliegtuig voor Gaza'.

Vier NGO's (FCD, Geneeskunde voor de Derde Wereld, Oxfam Wereldwinkels en Oxfam Solidariteit) schreven samen een dossier voor het Staatssecretariaat voor Ontwikkelingssamenwerking waarin ze steun vroegen voor vier Palestijnse partners. Deze partners waren het Palestijns Ministerie voor Gezondheidszorg, de Union of Health Work Committees (UHCW), Bisan Center en de Palestinian Agricultural Relief Committees (PARC). De noodhulp voor deze partners bestond uit medisch materiaal, medicijnen, dekens, kledij, schoolmateriaal en plantgoed. Een deel van dat materiaal werd in Europa aangekocht en met 'Een Vliegtuig voor Gaza' naar Palestina getransporteerd. Ook dit chartervliegtuig werd door de Belgische overheid gefinancierd. De helft van het budget, het deel dat niet in Europa werd besteed, is overgemaakt aan de partners zelf, voor lokale aankopen.

Van oktober tot eind maart, toen het vliegtuig vertrok, hebben solidariteitsgroepen op verschillende plaatsen in België acties ondernomen om enerzijds medisch materiaal, en anderzijds

geld te verzamelen. Met dit geld werd een ziekenwagen gekocht, bestemd voor de Palestijnse Rode Halve Maan.

De acties hadden natuurlijk ook tot doel om de Belgische bevolking te sensibiliseren omtrent de noodsituatie in Palestina. Veel van de acties werden gesteund door de Arabische gemeenschap in België.

Het oorspronkelijke hoogste doel van de actie was om het vliegtuig te laten landen op de luchthaven van Gaza zelf, en dit om twee redenen. Enerzijds konden we er op die manier zeker van zijn dat de goederen de partners en de bevolking vrijwel onmiddellijk zouden kunnen bereiken. Anderzijds was het ook een politieke keuze. Het zou een triomf hebben betekend als de Israëlische autoriteiten hun greep op de luchthaven hadden gelost om humanitaire goederen door te laten.

Jammer genoeg werd de noodzakelijke toelating niet toegekend, waardoor het vliegtuig moest uitwijken naar het vliegveld van El Arish in Egypte, op 50

km van de Strook van Gaza. Daar landde het op zondag 25 maart. Met het nodige lobbywerk en de nodige druk werd het checkpoint in Rafah, de grens met de Strook van Gaza, enkel en alleen voor de goederen van de Belgische regering geopend op 28 maart. Diezelfde dag nog werden de hulpgoederen overgedragen aan de Palestijnse partners in Gaza, en in de daarop volgende dagen aan de partners op de Westelijke Jordaanoever.

Veel van de andere goederen die al langer aan Rafah stonden te wachten op een moment waarop de Israëlische autoriteiten eindelijk de toelating tot invoer zouden geven, staan er nu nog steeds. Ook de ziekenwagen, die geen gift was van de Belgische regering, maar van de NGO's en solidariteitskomitees, staat na 15 dagen nog steeds in het niemandsland tussen Egypte en Gaza. Hopelijk komt er snel verandering in deze situatie.

Tegelijkertijd met het vliegtuig, vertrok een belangrijke en uitgebreide Belgische delegatie naar Palestina om daar getuige te zijn van het verloop van de actie. De delegatie was samengesteld uit Belgische politici, federaal en gewestelijk, uit alle grote partijen (behalve aan Vlaamse zijde de VLD), uit journalisten, professoren, mensen uit de NGO-wereld, vertegenwoordigers van culturele groeperingen, enzovoort. Er maakten ook enkele mensen uit Frankrijk, Duitsland en Griekenland deel uit van de delegatie. De delegatie bezocht zowel de Strook van Gaza, de Westelijke Jordaanoever als Israël, en had waardevolle contacten met politieke vertegenwoordigers van Palestijnse en Israëlische zijde, met vertegenwoordigers van de civiele maatschappij, de pers, de NGO's en vertegenwoordigers van politieke groeperingen (zoals het Israëlische Vrede Nu). Ze brachten ook bezoeken aan verschillende locaties op het terrein, bij voorbeeld een poging tot bezoek aan de Bir Zeit Universiteit, dat niet kon doorgaan vanwege de wegver-

sperringen; aan Ramallah zelf; aan afgelegen dorpen die door de Israëlische blokkades van de buitenwereld zijn afgesloten; aan scholen die het doel van beschietingen waren geweest, enzovoort. Dit alles gaf de delegatieleden een zeer duidelijk beeld van de huidige noodtoestand in de Palestijnse gebieden.

Zo konden ze constateren dat de situatie elke dag slechter wordt. Het geweld, het voortdurend terrorisme en de algemene blokkade tegen de Palestijnen zijn een zware collectieve straf die aan de Palestijnen wordt opgelegd, buiten alle wettelijke normen om en zonder respect voor welke bepaling van internationale akkoorden dan ook. Daar staat tegenover dat de delegatie kon constateren dat zowel aan Palestijnse als aan Israëlische zijde de overgrote meerderheid van de bevolking niets liever wil dan vrede, en een eind aan deze gewelddadige en voor iedereen gevaarlijke situatie. De huidige Israëlische regering zit echter ernstig in het slop en meent dat de enige oplossing voor dit conflict het uitoefenen van geweld is in een overdreven veiligheidslogica. De wijze waarop Israël zijn wetten oplegt voedt de logica en de spiraal van het geweld.

Eén activiteit van de delegatie, die door velen als het meest beklemmend werd gevoeld, maakte erg veel duidelijk over de zinloosheid en absurditeit van de Israëlische politiek. Het ging om een bezoek aan een blindenschool voor meisjes in Ramallah, die korte tijd daarvoor in het holst van de nacht was bestookt door Israëlisch mortiervuur. Terwijl ze hun verhaal deden, was de verbijstering opnieuw van hun gezichten af te lezen. Past het beschieten van jonge, blinde meisjes binnen het beschermen van de veiligheid van het Israëlische volk?

Bij terugkeer getuigde de delegatie van haar ervaringen tijdens een persconferentie en tijdens de herdenking van de Dag van de Aarde [Dag van het Land]. De politieke delegatie riep onmiddellijk een parlementaire intergroep samen om haar nieuwe inzichten te verspreiden. Tijdens deze vergadering werd een rapport met conclusies voorgelegd en goedgekeurd, waarin de Belgische en Europese regeringen op hun verantwoordelijkheden ten aanzien van het Palestijnse volk worden gewe-

zen, en waarin zij worden aangezet tot actie. Hopelijk zullen de inzet en inspanningen van de delegatie de gewenste resultaten opleveren.

Terwijl de Israëlische regering dus alles in het werk heeft gesteld om de aankomst van de hulpgoederen te blokkeren, maar uiteindelijk is gezwicht voor de politieke en diplomatieke druk, werd het Belgische solidariteitsbetoon door de Palestijnse overheid en de plaatselijke NGO's erg gewaardeerd. De Palestijnse minister van Volksgezondheid, Ryad Azanoun, verwelkomde de Belgische delegatie en noemde de hulp een historische daad in deze moeilijke tijden.

In evaluerende gesprekken met het hoofd van de Palestijnse Rode Halve Maan in Gaza, dr. Haider Abdel-Shafi, kwam naar voor dat de hulp aan andere dan medische hulp steeds groter wordt. Dat bleek ook duidelijk uit zijn enthousiasme voor de 2000 babydadelpalmen die deel uitmaakten van de Belgische noodhulp. Volgens Haider Abdel-Shafi verbleekte alle medische hulp, en zelfs de ziekenwagen, naast de materiële en vooral politiek-symbolische waarde van de palm-boompjes. In deze tijden, waarin het Israëlische leger aan de lopende band olijf- en fruitgaarden vernietigt, is niets zo belangrijk als de invoer van zaailingen: het begin van de heropbouw van de Palestijnse economie, en een betekenisvol verzet tegen de Israëlische willekeur.

Uiteraard is het niet zo dat de medische sector in Palestina op rozen zit, maar de blijvende toevoer van medisch (hulp)materiaal lijkt nu wel verzekerd te zijn. Daarom is het tijd om ons, in een volgende noodhulpactie (die er spoedig aankomt) te concentreren op andere vormen van noodhulp. Vanuit Palestina kwamen er voorstellen op drie terreinen die onmiddellijke aandacht vragen, namelijk de voedselveiligheid van de Palestijnse bevolking, de werkgelegenheid en de opvang van de (psychologische) gevolgen van het voortdurende geweld. Er werd in Palestina reeds een voorstel geformuleerd dat een antwoord kan bieden voor deze problemen. De belangrijkste doelstelling van het voorstel is om de Palestijnse bevolking de nodige middelen te geven om op korte en middellange termijn hun dagelijkse

leven in handen te houden en draaglijk te maken.

Heel veel boeren zijn vandaag door de wegversperringen afgesneden van hun velden en moeten voor productie overschakelen op tuinbouw, dicht bij huis. Als ze erin zouden slagen om groenten en fruit te telen op gronden die ze wel probleemloos kunnen bereiken, konden ze zowel in hun eigen behoeften voorzien als de lokale markten bevoorraden. Een andere manier om de voedselveiligheid te verzekeren is, letterlijk, nieuwe uitwegen zoeken en aanleggen of verbeteren. Op die manier kan de volledige isolatie van de dorpen worden verbroken en kunnen weer producten worden binnengebracht, zowel als nieuwe gronden ontgonnen die voorheen moeilijk te bereiken waren.

Het (her)aanleggen van wegen biedt nog andere mogelijkheden, want veel vandaag werkloze arbeiders kunnen daarin worden tewerkgesteld. Een andere manier om de werkgelegenheid te verbeteren is het creëren van werkgelegenheid in de vluchtelingenkampen zelf, bijvoorbeeld in het verbeteren van de staat van de huizen. Het verlagen van de werkloosheid heeft dan weer positieve gevolgen in het verlagen van de gevolgen van het voortdurende geweld. Palestijnse vrouwen rapporteren, sinds het begin van de *Intifada* en het toenemen van de werkloosheid, steeds meer huiselijk geweld. Tewerkstelling is een goede en zinvolle manier om de oorzaken van dergelijk geweld weg te nemen. Het geweld heeft natuurlijk ook een enorme weerslag op de psychologische ontwikkeling van (vooral) de kinderen, die het moeilijk hebben met het werken van de angst en van het verlies of handicap van familieleden en vrienden. Counselingssessies met moeders en kinderen kunnen tegemoetkomen aan deze problemen.

Met andere woorden, het is duidelijk dat 'Een Vliegtuig voor Gaza' de eerste maar zeker niet de laatste Belgische noodhulpactie kan, mag en zal zijn. De *Intifada* gaat onverminderd door, en het lijden van het Palestijnse volk is nog lang niet ten einde.

Katrien van Eeckhout is medewerkster van het Vlaams Palestina Komitee.

als journalisten de waarheid over Israel niet willen vertellen

Robert Fisk

Stel dat we het apartheidsregime van Zuid-Afrika hadden gesteund tegen de zwarte meerderheid?

Stel dat we de blanke Zuidafrikaanse leiders 'hardliners' hadden genoemd in plaats van racisten? Stel eens dat we het doodschieten van de 56 zwarte demonstranten in Sharpeville hadden uitgelegd als een begrijpelijke 'veiligheids-actie' van de Zuidafrikaanse politie? En de door de politie doodgeschoten zwarte kinderen als een vorm van kindoffer van hun ouders? Stel eens dat we de 'terroristische' leiders van het ANC hadden opgeroepen om 'hun eigen volk wat beter in de hand te houden'?

Dat is precies de manier waarop we bijna iedere dag de Israelisch-Palestijnse oorlog afdoen. Het kan niet schelen hoeveel jongeren er door de Israeli's zijn doodgeschoten, hoeveel moorden door elk van beide partijen plaatsvinden en hoe bloedig de reputatie is van de Israelische premier, we verslaan dit verschrikkelijke conflict alsof we de Zuidafrikaanse blanken

tegen de zwarten steunden. Nee, Israel is Zuid-Afrika niet (hoe lustig het ook het apartheidsregime ondersteunde) en de Palestijnen zijn niet de zwarten van de sloppenwijken. Maar veel verschil tussen Gaza en de sloppen van Johannesburg is er niet, evenmin als er veel verschil is tussen het optreden van de Israelische politie in de Bezette Gebieden en dat van de Zuidafrikaanse poli-

tie. Het apartheidsregime had doodseskaders evenals vandaag de dag Israel die heeft. Al gebruikte het geen gevechtshelicopters en raketten.

Zelden, sinds de Tweede Wereldoorlog, is een volk zo belasterd als de Palestijnen. En zelden heeft men een volk zo vaak verontschuldigd en tevredengesteld als de Israeli's. Israelische ambassades zijn nu overal in de wereld als zeurende redacteurs die zeggen dat het niet fair is om Israels premier een 'hardliner' te noemen. En de verslaggevers sluiten zich daarbij aan.

Ariel Sharon, zo krijgen we te horen, zou een pragmaticus kunnen worden, een soort Charles De Gaulle; in werkelijkheid heeft hij meer van de putschistische Franse generaals in Algerije. Ook zij bedienden zich van folter en moord op hun Arabische tegenstanders. Er was een Israelische schrijver voor nodig, Nehemja Strasler, in het Israelische dagblad *Ha'aretz*, om er op te wijzen dat Sharons carrière allesbehalve vrede betekent. Hij stemde tegen het vredesverdrag met Egypte in 1979. Hij stemde tegen terugtrekking uit Zuid-Libanon in 1985. Hij was tegen Israels deelname aan de vredesconferentie van Madrid in 1991. Hij was tegen de voltallige Knesset uitspraak over het Oslo-Akkoord van 1993. Hij stemde tegen de overeenkomst inzake Hebron in 1997. Hij veroordeelde de manier waarop Israel zich in 2000 uit Libanon terugtrok. Hij is nu bezig joodse nederzettingen te bouwen op bezet Palestijns grondgebied in een totale schending van het volkenrecht in een sneller tempo dan dat van zijn voorganger.

Niettemin zouden we moeten geloven dat het de corrupte, door Parkinson geplaagde Yasser Arafat is die de schuld van de oorlog is. Die wil immers zijn volk niet 'in de hand houden'. George Bush kastijdt hem en tegelijkertijd wordt zijn volk door de Israelische leiders in dieren veranderd. Rafael Eytan, de voormalige stafchef, placht de Palestijnen aan te duiden als

'kakerlakken in een jampot'. Menachem Begin noemde hen 'tweepotige beesten'. Rabbijn Ovadya Joseph, de geestelijk leider van de *Shas*-partij, noemde ze 'slangen'. Ehoed Barak, noemde hen, in augustus vorig jaar 'krokodillen'. Vorige maand nog noemde de Israelische minister van toerisme, Rehavam Ze'evi, Arafat een 'schorpioen'. Zelfs het Zuidafrikaanse regime gebruikte voor de zwarten nooit dergelijke verachtelijke benamingen.

En wee de diplomaat of journalist die hierop wijst. Eerder dit jaar beschuldigde het Simon Wiesenthal Centrum in Parijs de Zweedse presidente van de Europese Unie ervan 'tot anti-joods geweld aan te moedigen.' Het veroordelen van Israël voor het 'eliminieren van terroristen', zo schreef het Centrum aan de Zweedse premier, 'doet denken aan het argument van de geallieerden in de Tweede Wereldoorlog als zou het bombarderen van de spoorlijn naar Auschwitz anti-semitisme onder de Duitsers aanmoedigen.' Zweden was bezig 'een eenzijdige aanval uit te voeren op de staat van de overlevenden van de Holocaust.' En wat was de misdaad van de Zweedse

presidente? Ze had durven zeggen dat 'de eliminatie-praktijk een obstakel voor de vrede vormt en nieuw geweld zou kunnen uitlokken.' Ze had het niet eens over doodseskaders gehad.

'Bang zijn om voor 'antisemit' te worden uitgemaakt betekent dat we medeplichtig worden aan verschrikkelijke daden in het Midden-Oosten'.

In februari verbreidde het Amerikaanse weekblad *Newsweek* feitelijk bedrog op haar omslag door onder de vette kop 'Terreur op wereldschaal, exclusief: Bin Ladens Internationale

Netwerk' een angstaanjagende foto te publiceren van een man (hoofd en schouders), zijn hoofd bedekt met een Arabische hoofddoek en met een geweer in zijn rechterhand. De lezer denkt dan dat het hier gaat om een lid van Osama Bin Ladens netwerk van 'wereldwijde terreur'. Maar ik achterhaalde de Finse fotograaf die de foto had genomen. Hij had de foto bij een begrafenis op de Westelijke Jordaanoever gemaakt. De man was een gewapend lid van de Palestijnse *Tanzim* militie en had niets te maken met Bin Laden. De *Tanzim* zijn gewelddadig genoeg. Maar de omslag maakte het hele Palestijnse

volk in het algemeen verdacht door het te associëren met de man die geacht wordt verantwoordelijk te zijn voor de bomaanslagen op Amerikaanse ambassades in Afrika.

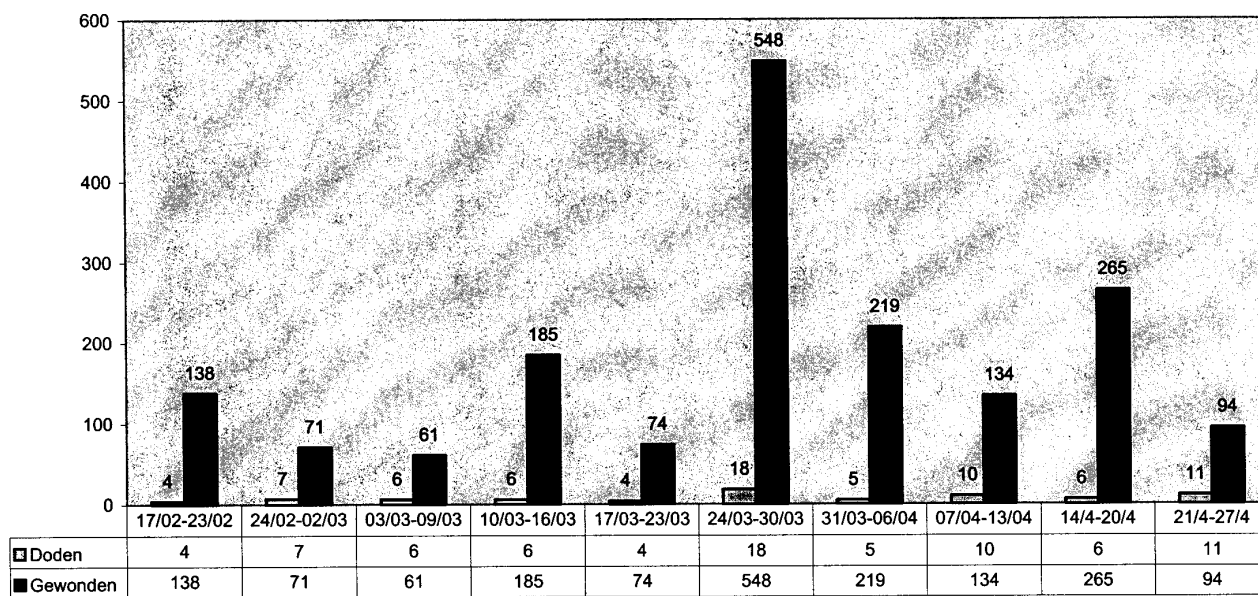
De moedige Amerikaanse schrijver Charley Reese zei in zijn US column dat de Israëli's 'hun eigen onoverwinnelijke vijand hebben geschapen'. Ze hebben de Palestijnen zo in de grond gestampt, zo wanhopig gemaakt en zo vernederd dat ze niets meer te verliezen hebben. Ook wij hebben dat gedaan. Onze lafheid, onze weigering om de waarheid te vertellen, onze vrees om voor 'antisemit' te worden uitgemaakt, de meest dodelijke van alle aantijgingen tegen een journalist houdt in dat we tot vreselijke daden in het Midden-Oosten aanmoedigen en ertoe bijdragen. Misschien zouden we maar eens die knipsels uit de periode van de apartheid moeten opzoeken en terugdenken aan de tijd waarin mensen nog eergevoel hadden.

uit: *The Independent* van 17 april 2001

Robert Fisk is Midden-Oosten-correspondent van *The Independent* en is gestationeerd in Beiroet.

vertaling: Kees Wagtendonk

doden en gewonden aan Palestijnse zijde, Westelijke Jordaanoever en Strook van Gaza per week (17 februari - 27 april)

bron: Palestijnse Rode Halve Maan
(www.palestinercs.org)

Palestijnse historicus Nur Masalha:

'We kunnen niet over terugkeer spreken zonder het over *al-Nakba* (1948) te hebben'

Op uitnodiging van het Nederlands Palestina Komitee gaf de Palestijnse historicus dr Nur Masalha - die onder meer verbonden is aan de School of Oriental & African Studies van de Universiteit van Londen - op 7 april in Den Haag een lezing over de achtergronden van de Palestijnse vluchtenlin-
genproblematiek.

Dat gebeurde in het kader van de internationale *al-Awda*-campagne. *Al-Awda* is het Arabische woord voor terugkeer: het is de dag waarop het Recht op Terugkeer van Palestijnse vluchtelingen centraal staat. Dat recht is in het internationaal recht vastgelegd, in een reeks resoluties van de Verenigde Naties herbevestigd, maar na ruim 50 jaar nog altijd niet gementeneerd. Hieronder een samenvatting van de lezing van Nur Masalha:

Vandaag hebben we het over de centrale kwestie van het recht van Palestijnse vluchtelingen op terugkeer. Naar mijn mening kunnen we niet over terugkeer spreken zonder het over *al-Nakba* - letterlijk 'de catastrofe', de massale verdrijving van Palestijnen in 1948, rondom het ontstaan van de Staat Israël - te hebben. *al-Nakba* is de belangrijkste gebeurtenis in de Palestijnse geschiedenis, zoals de Holocaust dat is in de joodse geschiedenis. Het ging ten tijde van *al-Nakba* om wat we nu - na Bosnië en Kosovo -

etnische zuivering noemen. Anders dan in het geval van Bosnië en Kosovo wordt het openbare debat over wat er in 1948 in Palestina is gebeurd gecensureerd, gecontroleerd en gemanipuleerd: man en paard worden niet genoemd. De laatste jaren is het met het debat in academische kring beter gesteld, nadat een groep Israëlische wetenschappers - ook wel aangeduid als de Nieuwe Historici - op basis van studie van door de Israëlische autoriteiten vrijgegeven archiefmateriaal pijnlijke feiten boven water hebben gehaald over de omstandigheden waaronder de Staat Israël is ontstaan.

Al-Nakba kan niet louter gekwalificeerd worden als een tragedie. Het was méér dan dat - zoals dat ook voor de Holocaust geldt. We moeten ons verdiepen in de ideologie die erachter stak. Dan stuiten we op het concept van de 'transfer' (*ha'avarah* in het Hebreeuws), letterlijk 'verplaatsing', maar in gewone termen 'verdrrijving', 'etnische zuivering'.

Belangrijke vragen zijn of, en zo ja, tot op welke hoogte de zaken in 1948 waren gepland. Werden de Palestijnen eruit gegooid of zijn zij gevlucht? Was de verdrijving opzettelijk en systematisch? Hoe zit het met het bewijsmateriaal in Israëlische archieven?

Een bekende zionistische mythe luidde dat Palestina een land zonder volk zou zijn geweest ('*A land without a people, for a people without a land*'). Een vruchtbare strook land langs de Middellandse Zee waar een van de oudste steden uit de geschiedenis van de mensheid - Jericho - is gesitueerd, zou onbewoond zijn geweest. Een dergelijke voorstelling van zaken was vanzelfsprekend voor externe consumptie bedoeld. Intern wist men wel beter. Eigenlijk bedoelden de zionisten iets anders te zeggen: Men *wilde* een land zonder mensen!

bronnen

Wat die Israëlische bronnen betreft: Ik ben een van de weinige Palestijnen die de archieven die voor mij als Palestijn openstonden doorgeploegd heb. Daaronder de Central Zionist Archives, de Israel State Archives en de Kibbutz Archives. Dat kon ik dankzij mijn kennis van de Hebreeuwse taal, aangezien ik in Oost-Galilea ben opgegroeid, dat sinds 1948 deel uitmaakt van Israël. Ik was geschokt dat ik daar zoveel documenten aantrof waaruit bleek dat over 'transfer' van Palestijnen al heel vroeg - en vaak in detail - is gesproken: Konden de Palestijnen naar Trans-Jordanië 'verplaatst' worden?; hoe moest in een dergelijke situatie het vervoer geregeld worden?; moest er compensatie worden

betaald?, enzovoort. En daarbij ging het niet om discussies in marginale kring: kopstukken van de Zionistische Beweging, als David Ben-Goerion en Chaim Weizmann, bliezen hun partijtje stevig mee (Masalha: 'Noem mij een naam en ik geef u een citaat').

Zo rond 1936-1937 valt er in de discussie omtrent 'transfer' een omslagpunt waar te nemen: 'transfer' werd de optie. Niet langer werd gedacht dat men '*langs vreedzame weg*' een joodse meerderheid in Palestina kon realiseren ('*dunum by dunum, goat by goat*'), die de basis zou vormen voor een op te richten joodse staat. Ook werd niet langer gesproken over vrede en coëxistentie met de Palestijnen. Er moest naar drastischer maatregelen gegrepen worden.

over het zionisme als 'de transfer van joden uit Europa naar Palestina en de transfer van Palestijnen naar de Arabische landen').

'Arabs'

Men kon in deze termen denken en vervolgens tot handelen overgaan omdat men de oorspronkelijke bewoners van Palestina niet als een volk of een natie zag, maar slechts als 'Arabieren' die net zo goed - en misschien was dat wel veel beter voor hen - in Syrië of Irak konden leven.

Hoewel het Verdelingsplan van de Verenigde Naties van 1947 berustte op het idee om in het voormalige Mandaatgebied een joodse en een Arabische [Palestijnse] staat te stichten, bleek de bevolking binnen de grenzen van die

nistratieve kunstgrepen weren van Palestijnen uit Oost-Jeruzalem, enzovoort.

terugkeer

Dit alles brengt ons terug bij de kwestie van het recht op terugkeer van Palestijnse vluchtelingen - ongeveer de helft van het totaal aantal Palestijnen in de wereld. Zoals nu ook door Israëlische wetenschappers aangetoond, draagt Israël onmiskenbaar een grote verantwoordelijkheid voor het ontstaan van het Palestijnse vluchtelingenprobleem. Daarom is het des te ernstiger dat Israël nog altijd - bijvoorbeeld tijdens de onderhandelingen in Camp David van afgelopen jaar - elke verantwoordelijkheid in deze categorisch ontkend (op het ontkennen van de Holocaust staat in diverse Europese landen gevangenisstraf). Voormalig premier Ehoed Barak stelde in Camp David voor dat de internationale gemeenschap maar op moet draaien voor compensatie van de Palestijnse vluchtelingen. Een gotspe.

Zonder de eigen verantwoordelijkheid onder ogen te willen zien - voor Palestijnen is dit een zaak van groot belang -, kan er niet gewerkt worden aan praktische oplossingen. [Zoals door een van de aanwezigen in de zaal werd opgemerkt: 'Geen terugkeer zonder inkeer'] Daarvoor bestaan vanzelfsprekend mogelijkheden. De afgelopen tien jaar heeft Israël rond 1 miljoen Russische joden kunnen absorberen. Maar dat is allemaal nog ver weg, want dan spreken we over een oplossing in termen van de vorming van een bi-nationale staat Israël-Palestina, waarvan zelfs de meest ruimdenkende joodse Israëli's niets willen weten.

---

samenvatting: Jochem van Oosten

Van de hand van Nur Masalha verschenen: *Expulsion of the Palestinians - The Concept of 'Transfer' in Zionist Political Thought, 1882-1948*; Washington, D.C. [Institute for Palestine Studies] 1992, 235 pp.; *A Land Without a People - Israel, Transfer and the Palestinians, 1949-96*; Londen [Faber & Faber] 1997, 246 pp.; *Imperial Israel and the Palestinians - Politics of Expansion*; Londen [Pluto Press] 2000, 279 pp.

foto: Nederlands Palestina Komitee

Een kopstuk van de zogeheten socialistische zionisten, Berl Katznelson, was voorstander van 'overeengekomen transfer' (*agreed transfer*), zij het niet overeengekomen met de betrokkenen, maar - over hun hoofden heen - met de diverse Arabische regimes. In socialistische kring werd verwezen naar de Sovjet-Unie, waar Josef Stalin de Tataarse moslims en Wolga-Duitsers *en masse* had 'verplaatst'. Voor de uiterst rechtse vleugel van de Zionistische Beweging - de Revisionisten onder leiding van Vladimir Jabotinski - vormde in dit verband eerder Benito Mussolini, die in de regio Triëst immers grootse daden had verricht, een lichtend voorbeeld. Door de latere president van Israël, Chaim Weizmann, is geweest op de 'bevolkingsuitwisseling' tussen Turkije en Griekenland, na de Eerste Wereldoorlog rondom het ontstaan van de Staat Turkije (Ben-Goerion sprak

joodse staat nog voor bijna de helft uit Palestijnen te bestaan. Op één na (Jaffa) vormden Palestijnen in alle districten de helft, in Oost-Galilea zelfs driekwart van de bevolking. De oorlog rondom het ontstaan van de Staat Israël heeft de Zionistische Beweging de gelegenheid geboden om deze verhoudingen drastisch te wijzigen - een politiek waarvoor men in eigen kring klaar was.

Na de massale verdrijving van 1948 - Palestijnen hebben nadien slechts tussen 15-20 procent van de bevolking van Israël gevormd - is de noodzaak voor meer drastische 'transfer'-maatregelen er niet direct geweest. Wel is er sprake gebleven van '*creeping transfer*': Palestijnen in het buitenland die hun paspoort niet tijdig hebben vernieuwd en daarmee hun rechten verloren hebben; en na 1967 het met admi-

de tweede *Intifada*: een tussenbalans

De eerste evaluaties van de tweede *Intifada*, die eind september van het afgelopen jaar is uitgebroken, beginnen los te komen. Eén van de beste is de onderstaande van Rema Hammami en Salim Tamari. Daarvan hebben we vanwege de lengte slechts een deel kunnen overnemen, en wel vanaf het punt dat de auteurs de huidige *Intifada* in perspectief plaatsen, door vergelijkingen met de eerste *Intifada* (1987-1993) te trekken. Daarachter is een beschouwing van Salah Abdel-Jawad over de aard van de tweede *Intifada* afgedrukt. (de redactie)

de tweede en de eerste *Intifada*: overeenkomsten

& verschillen

Rema Hammami
en Salim Tamari

twee Intifada's

Elementen in de algehele situatie die tot de huidige *Intifada* hebben geleid, doen deze in kwalitatief opzicht verschillen van de eerdere [1987-1993]. De eerste *Intifada* - breed gedragen en moeilijk onder controle te krijgen - behelsde confrontaties tussen brede lagen van de burgerbevolking enerzijds, en het Israelische leger en de grenspolitie anderzijds in de stedelijke centra. De huidige opstand (behalve in Jeruzalem en bij botsingen in de gemengd bevolkte steden in Israel, helemaal in het begin) manifesteert zich bij militaire controleposten die de buitengrens markeren van de auto-

nome Palestijnse steden, of de wegen van en naar de joodse nederzettingen (bijvoorbeeld het Netzarim kruispunt in de Strook van Gaza), dan wel religieuze plaatsten controleren (de Tombe van Jozef in Nabloes, de Tombe van Rachel in Bethlehem). Dankzij de nieuwe geografie [d.w.z. de opdeling door Israel van de Bezette Gebieden; red.] is het Israelische leger beter in staat de opstand tot bepaalde lokaties te beperken en zichzelf in veilige strategische posities te beschermen. Een dergelijk verkleind 'slagveld' heeft daarbij een sterkere militarisering van de botsingen in de hand gewerkt. Uri Avneri [politiek activist en leider van *Gush Shalom* (Blok van de Vrede); red.] heeft erop gewezen, dat terwijl de militairen wijzen op de inzet van gevechtshelikopters, raketten en tanks, zij het gebruik van het voorname wapen: scherpshutters verzwijgen. 'De scherpshutter is getraind om een menigte demonstranten te observeren, een doelwit te kiezen, te mikken en het hoofd of het bovenlichaam van het doelwit te raken.' De meerderheid van de Palestijnse slachtoffers is precies op deze wijze gedood.

Anders dan tijdens de eerste *Intifada* zijn er ditmaal zo'n 40.000 Palestijnse politieagenten en leden van de diverse veiligheidsdiensten. Hun aanwezigheid geeft Israël een gemakkelijker rechtvaardiging voor het gebruik van militair geweld, ondanks het feit dat leden van de veiligheidsdiensten in heel weinig gevallen bij de botsingen betrokken waren. De veelbesproken FAHAH *Tanzim* [= Organisatie] - een vage aanduiding voor straatkaders van FATAH en leden van de Preventieve Veiligheidsdienst - is verantwoordelijk voor het merendeel van de gewapende acties. Gewapende Palestijnse acties hebben op slechts één plaats geleid tot de verdrijving van Israëlische militairen, namelijk bij de Tombe van Jozef. Vanwege haar kwetsbaarheid zou de Tombe van Jozef waarschijnlijk ook zonder de inzet van de *Tanzim* zijn ontruimd. In de meeste andere gevallen waarbij gewapende kaders betrokken raakten, verzochten de demonstranten hen spoedig te vertrekken, aangezien het belangrijkste gevolg van hun geweervuur was, dat Israëlische scherpschutters meer slachtoffers onder burgers konden maken.(1)

In November namen Palestijnse militaire acties onder de nominale leiding van de *Tanzim* een nieuwe strategische wending door direct de joodse nederzettingen tot doelwit te nemen, met name Psagot, Netzarim en Gilo. Tijdens de eerste *Intifada* was de ongewapende bevolking beducht zichzelf bloot te stellen aan de wraak van goed bewapende en door de staat gesteunde joodse kolonisten, die dan ook overwegend met rust werden gelaten. Maar er is niet alleen een verminderde vrees in het spel die de nadruk van de tweede *Intifada* op het aanvallen van de nederzettingen verklaart. Twaalf jaar na de eerste *Intifada* hebben de nederzettingen zich veelal uitgebreid tot aan de rand van Palestijnse stedelijke centra en het aantal kolonisten is dramatisch toegenomen, evenals hun aanvallen op Palestijnse burgers als onderdeel van hun landroof in de C-Gebieden [gebieden waarin zowel het militaire als burgerlijke bestuur in handen van Israël ligt; red.]. Beide partijen zien thans de nederzettingen als de hoeksteen van Israëls politiek om ook na de afronding van *final status*-onderhandelingen grote delen van de Westelijke Jordaanoever in bezit te houden en daar zijn militaire aanwezigheid te bestendigen.

van nationaal naar confessioneel

Hoewel [de islamistische] HAMAS tegen het eind van de eerste *Intifada* als een belangrijke politieke kracht naar voren was gekomen, stond het religieuze karakter van die opstand betrekkelijk op de achtergrond. Ironisch genoeg blijft de participatie van HAMAS en de overige islamitische krachten in de huidige opstand minimaal en beperkt deze zich tot zwaaien met HAMAS-vlaggen tijdens begrafenissen.(2) Niettemin, aangezien verwikkelingen rond de Aqsa-Moskee de opstand in gang hebben gezet, is het huidige conflict bij tijd en wijle door religieuze sentimenten overspoeld geweest. Dit kan afgeleid worden uit het politieke idioom van de straat en in het plotseling benadrukken door het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) van islamitische thema's in de strijd om Jeruzalem. Het kan ook opgemaakt worden uit reacties van de man in de straat in Israël. Na vernielingen door Palestijnse jongeren aan de Tombe van Jozef, toen het Israëlische garnizoen de benen had genomen, staken Israël's moskeeën in Tiberias en Akka in brand en probeerden dat eveneens in Jaffa, terwijl Palestijnen een synagoge in Jericho

in vlammen deden opgaan. In de tweede week van de *Intifada* gebruikten verscheidene imams de vrijdagprediking om de tegenstellingen tussen moslims en joden te benadrukken; hun predikingen werden breed uitgezonden door Palestijnse televisiezenders. In Gaza en Nabloes zijn door HAMAS-elementen verscheidene cafés aangevallen, evenals winkels die alcoholische dranken verkopen. De enige reactie op deze sektarische aanvallen bestond uit een veroordeling door de minister van Informatie van de PNA, die vervolgens in de editie van 15 oktober van het dagblad *al-Ayyam* (de Dagen) tot nationale eenheid opriep. Een groot aantal Palestijnse intellectuelen hebben hun verzet tegen de omvorming van de nationale strijd in een strijd van gemeenschappen kenbaar gemaakt.(3) De versterking van de confessionele en sektarische dimensies heeft de seculiere dimensie van de strijd afgezwakt.

Het is de religieuze dimensie geweest die aanvankelijk Palestijnen in Israël heeft begeistert en die heeft geleid tot een reeks botsingen in Israël zelf. Anders dan tijdens de eerste *Intifada* heeft de intensiteit en de omvang van de massale protesten van Palestijnen geleid tot een serieuze breuk tussen Palestijnse en joodse burgers, waarbij de eerstgenoemden ervan werden beschuldigd dat zij hebben getracht 'de Groene Lijn uit te wissen' of erger, een 'Vijfde Colonne' te zijn.(4) In de loop van de eerste week van confrontaties werden 13 Palestijnen gedood. Daarop zijn pogrom-achtige aanvallen op Palestijnen in Nazareth gevolgd, evenals ernstige botsingen tussen Palestijnen en joden in Jaffa, Lydda, Akka en Haifa. Israëlische hoofdwegen in de nabijheid van Palestijnse dorpen in Galilea en zelfs de snelweg langs de kust werden dagenlang geblokkeerd. Zoiets was sinds de Dag van het Land in 1976 niet meer vertoond en heeft geleid tot aanvankelijke Israëlische pogingen om de hele opstand snel te smoren. De intensiteit van deze protesten is evenzeer een uiting geweest van teleurstelling van Palestijnen binnen de Groene Lijn over 'Oslo'. Hun uitsluiting van het 'Oslo'-raamwerk heeft hun politieke aspiraties opnieuw gericht op volledige integratie als Israëlische staatsburgers. Het onverminderde onvermogen van het Israëlische politiek bestel en zijn politieke leiders om stappen te zetten in de richting van het omvormen van Israël tot 'een staat voor al zijn burgers' heeft dan ook aan hun protest ten grondslag gelegen.

de overal aanwezige satelliet-schotel Arabische nieuwsmedia die in de eerste *Intifada* afwezig waren, spelen een tegenstrijdige rol in de huidige gebeurtenissen. Tijdens de eerste *Intifada* moesten Palestijnen het uitsluitend hebben van de Israëlische en in mindere mate van Jordaanse en Egyptische stations. Met uitzondering van de *Sawt al-Quds* (Stem van Jeruzalem) - de piratenradio van Ahmad Jibril [van de linkse PFLP-General Command; red.] die overigens maar een kort leven beschoren is geweest - waren Palestijnen in de beginjaren negentig uitsluitend aangewezen op de zwaar [door Israël] gecensureerde lokale kranten, via welke ideeën en analyses wereldkundig werden gemaakt. Vandaar de afhankelijkheid tijdens de eerste *Intifada* van de 'guerilla-media' - pamfletten en graffiti - om politieke richtlijnen, gericht aan de straat, te verspreiden. Deze keer doen de officiële Palestijnse media, maar ook een bonte verzameling onafhankelijke televisie- en radiostations ver-

slag van de gebeurtenissen. Gegeven het feit dat het leiderschap [de PNA] heeft geweigerd een algehele strategie uit te stippelen of een *plan de campagne* met betrekking tot de *Intifada* op te stellen, zijn de officiële media niet ingezet om leiding of instructies aan het grote publiek door te geven. Hun rol is daarentegen hoofdzakelijk mobiliserend van aard geweest, en wel door een constante stroom reportages van de gebeurtenissen te verzorgen, afgewisseld met nationalistische muziek en iconografie. Israelische beschuldigingen dat de officiële Palestijnse televisiezender de opstand 'aanwakkert', gaan voorbij aan het feit dat tijdens beide *Intifada's* beelden op de Israelische televisie de Palestijnse straat maar al te vaak 'in beweging hebben gebracht'. Bovendien is vanwege de middelmatigheid en de sterke censuur Palestine TV [de zender van de PNA; red.] zo ongeveer de minst populaire van alle televisiezenders. Tegen deze achtergrond dienden de bombardementen vanuit de lucht op de radio- en televisiestations van de PNA geen strategisch doel.

Maar wellicht het meest van belang is de toegang van de meerderheid van de bevolking tot Arabische satellietstations. Goedkoop en gemakkelijk toegang te krijgen zijn lokaal geproduceerde satelliet-schotels onderdeel van het landschap geworden. Qatars *al-Jazeera*-kanaal, Libanons *al-Mustaqbal* en Lebanese Broadcasting Corporation (LBC), Middle East Broadcasting Corporation (MBC) vanuit Londen en Arab News Network (ANN) vanuit Spanje zijn bekende begrippen geworden en bijna al deze stations kunnen zich beroemen op zeer bekende lokale correspondenten en cameraploegen. Arabische satelliettelevisie biedt vrijwel constante en professionele verslaggeving van gebeurtenissen ter plaatse. Van even groot belang is dat deze stations - met name *al-Jazeera* - een gestage stroom commentaar van Palestijnse en Arabische analisten, van politieke denkers en leiders verschaffen, die de lokale bevolking hebben geholpen bij het definiëren van de betekenis en de doelen van de *Intifada*. Satellietzenders zijn ook van cruciale betekenis geweest in het regionaliseren van de *Intifada*. Door een type en een mate van verslaggeving te bieden die veel verder gaat dan wat is toegestaan door de door de staat gerunde televisiestations, hebben zij veel massalere Arabische solidariteit helpen organiseren dan mogelijk was tijdens de eerste *Intifada*. Tegelijkertijd heeft het krachtige beeld van Arabische solidariteit via de satelliet de Westelijke Jordaanoever en de Streek van Gaza bereikt. Het is voor het eerst sinds de hoogtijdagen van het Nasserisme dat Palestijnen hebben gevoeld dat de gehele Arabische Wereld (zij het niet de regimes) achter hen stond.

De Arabische media hebben bij tijd en wijle ook bijgedragen aan de notie dat het bij de opstand eerder om een religieuze dan om een nationale strijd draait. In het Westen is de meest duidelijke tekortkoming van de media geweest haar vrijwel totale onvermogen om een fair wederhoor van de Palestijnse visie op de zaak te garanderen. Het aangrijpende beeld van de jongen Mohammad al-Dura, ineengedoken achter zijn vader, was krachtig genoeg om voor zichzelf te spreken. Maar de beelden van het 'lynchen' van twee Israelische soldaten in Ramallah hebben de media waarschijnlijk weer teruggebracht op hun overwegend pro-Israelische positie. Het ontbreken van een mediastrategie van de PNA, bedoeld om de Westerse publieke opinie te beïnvloeden, is niet nieuw en evenmin verrassend, gezien het feit

dat het leiderschap van de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) de Westerse publieke opinie zelden heeft gezien als een belangrijk aspect van de politieke kaart.

tweesnijdend economisch zwaard

Anders dan in het begin van de jaren negentig zal een aanhoudend Palestijns campagne van verzet afhangen van het vermogen van de Palestijnse om hun economie te reorganiseren. De Israeli's kunnen op hun beurt de bijna totale afhankelijkheid van de Palestijnen van de Israelische economie op de korrel nemen om zo de *Intifada* te ondermijnen - door de 125.000 Palestijnse arbeiders die dagelijks in Israel werken, de toegang tot het land te ontzeggen, door de export van landbouwproducten uit de PNA-gebieden te blokkeren, door de geïncasseerde importheffingen niet aan de PNA over te dragen en door te dreigen de elektriciteit en de watertoevoer af te snijden. Eind oktober jl. - dat wil zeggen een maand na het uitbreken van de *Aqsa-Intifada* - maakte de minister van Financiën van de PNA, Zuhdi Nashibi, bekend, dat de schade van de militaire omsingeling voor de Palestijnse economie in totaal 875 miljoen dollar bedroeg - ongeveer de totale schade van het eerste jaar van de eerste *Intifada*. Economische experts beschouwen Nashibi's schatting een conservatieve. De United Nations Special Coordinator in the Occupied Territories (UNSCO), die economische lange-termijn-trends in Palestina bestudeert, heeft opgemerkt, dat na een aanzienlijke economische groei in de periode 1997-2000, als gevolg van grote investeringen in de publieke sector en een aanzienlijke daling van de werkloosheid tot 11 procent in de eerste helft van 2000, als gevolg van de confrontaties de werkloosheid eind oktober is opgelopen tot 30 procent. Verdere schade aan de publieke sector heeft de resultaten van de besteding van donorgelden ten behoeve van de Palestijnen meer dan teniet gedaan.⁽⁵⁾ Tijdens de Arabische topconferentie van afgelopen oktober is 1 miljard dollar aan hulp toegezegd, die - mocht dit bedrag overgeboekt worden - deze verliezen nauwelijks zal compenseren.

Een opvallend verschil tussen nu en 1987 is de groei in de afgelopen zes jaar van nieuwe Palestijnse economische sectoren - en daarmee van nieuwe economische belangen. Daarbij gaat het om investeringen in de infrastructuur en in de publieke sector, investeringen van privé-kapitaal en om de kleine maar groeiende verwerkende industrieën en de telecommunicatie sector. In veel opzichten is de Palestijnse economie dezelfde gebleven: in grote mate afhankelijk van Israel voor de energievoorziening, voor werkgelegenheid van ongeschoolde arbeiders, en voorts afhankelijkheid van de Israelische controle over de in- en export van goederen. De Palestijnse economie mag dan primitief zijn, de Israelische is om tegenovergestelde redenen kwetsbaar - vanwege haar hoge graad van complexiteit, centralisatie en sterke integratie in de Europese en Amerikaanse markt. Opstanden van het type *Intifada* kunnen militair bedwongen worden, maar zij tasten het gevoel [van Israeli's] van veiligheid, normaliteit en welzijn, dat de laatste paar jaar zo moeizaam is verkregen, ernstig aan. Israel voelt de effecten van de opstand nu al in de vorm van het teruglopen van het toerisme tijdens het winterseizoen, dreigende gevolgen voor landbouw en het zo ongeveer platliggen van de bouwsector. Palestijnen lijden aanzienlijk hogere verliezen in termen van

mensenlevens dan Israëli's, maar hun geheime wapen schuilt in de rudimentaire aard van hun economie, die maanden van omsingeling en afknijpen kan weerstaan, en in de taaiheid van hun werkloze en semi-werkloze jeugd.

verzwakte *civil society*, afwezige staat

Noch het meer gemilitariseerde karakter van de confrontaties, noch de nieuwe geografie van het verzet vormen een afdoende verklaring voor de afwezigheid van een bredere burgerlijke opstand, hetgeen wel eens de Achilleshiel van de tweede *Intifada* zou kunnen zijn. Afgezien van marsen waarbij brandende kaarsen werden megedragen en begrafenistoeten in de steden, hebben bredere lagen van de bevolking vrijwel geen actief aandeel in de opstand. Dit is overduidelijk geen keuze, maar het gevolg van het verdwijnen van de politieke structuren en bewegingen die maakten dat massa-organisatie het hoofdbestanddeel vormde in de periode 1988-1989 van de eerste *Intifada*. Volkscomités, buurtcomités, massa-organisaties en de meeste politieke bewegingen die de comités en organisaties ondersteunden begonnen aan het eind van de *Intifada* ineen te zakken onder het collectieve gewicht van de Israëlische *counter-insurgency* methoden. Hun herstel werd doorkruist door de Koeweit-crisis [1990-1991] en door 'Oslo' en het staatsvormingsproces dat daardoor in gang is gezet.⁽⁶⁾ De demobilisatie van de bevolking en haar steeds verder vervreemden van politieke actie, is - tot het uitbreken van de huidige opstand - een in het oog springend gevolg van de heerschappij van de PNA geweest. Thans zijn de enig overgebleven structuren om het burgerlijk verzet te organiseren de inmiddels 'geprofessionaliseerde' NGO's, plus de restanten van de politieke facties buiten FATAH. Het ontberen van een massabasis en de nadruk op ontwikkelings- en bestuurlijke vraagstukken, maken dat de NGO's niet in staat zijn de massa te mobiliseren.⁽⁷⁾ De linkse politieke facties zijn evenmin in staat de massa te mobiliseren, aangezien zij de politieke crises van na 'Oslo' nooit te boven zijn gekomen.

Gegeven het feit dat de PNA sinds 'Oslo' het openbare leven vrijwel monopoliseerde, is het ironisch dat zij in de huidige crisis afwezig is. Tot nu toe heeft het politiek leiderschap publiekelijk geen organisatorische of leidinggevende rol voor zichzelf geformuleerd. Gedurende de maand oktober zijn de PLO-leiding, de Raad van Ministers [van de PNA] en de Wetgevende Raad [het parlement van de PNA] niet in vergadering bijeen geweest en evenmin hebben zij richtlijnen uitgevaardigd. Toen de Wetgevende Raad uiteindelijk op 1 november in zitting bijeenkwam, waren er slechts 12 afgevaardigden aanwezig, die vervolgens in een officieel communiqué in slechts algemene termen uiting gaven aan hun gevoelens van solidariteit en steun.⁽⁸⁾ Tijdens de eerste *Intifada*, daarentegen, nam het PLO-leiderschap in Tunis het voortouw in de opstand en gaf deze daarmee zijn noodzakelijke politieke momentum. Onder Aboe Jihad die op dat moment aan het hoofd stond van het 'Westelijke Front' van de PLO, werden via lokale FATAH-kaders en via het Verenigd Leiderschap van de Opstand logistieke hulp en strategische richtlijnen gegeven. Daarom is het des te onstellender dat thans, terwijl er ter plaatse een proto-staatsapparaat aanwezig is, dat een dergelijke politiek leidinggeven afwezig is. De aanwezigheid van het leiderschap in de

Bezette Gebieden vormt daarvoor dan ook de verklaring. De terugkeer van de PLO naar de Westelijke Jordaanoever en de Strook van Gaza was onderdeel van een regeling met Israël, waarbij de organisatie een belangrijke rol in de handhaving van de 'veiligheid' voor haar rekening nam. Voor Israël en voor de Verenigde Staten is deze 'samenwerking op het gebied van veiligheid' met de PNA het kroonjuweel van de Oslo-Akkoorden. Op grond daarvan riepen Israël en de Verenigde Staten [PNA-president] Yasser Arafat op 'om een eind aan het geweld te maken', zonder hem er [aankankelijk; red.] van te beschuldigen dat hij dit in gang had gezet. Zij verlangden van hem, dat hij overeenkomstig te akkoorden zijn veiligheidsverplichtingen bleef vervullen. Het onaangekondigd staken van de samenwerking op het gebied van de veiligheid is waarschijnlijk de duidelijkste boodschap die de PNA in de huidige crisis aan Israël heeft afgegeven.

Arafat heeft de huidige golf van protesten niet in gang gezet, maar heeft deze gebruikt en passieve steun verleend door niet in te grijpen. Ondanks dat de PNA formeel 'de leiding van de *Intifada*' niet in handen heeft genomen, laat haar beheersstrategie ruimte voor betrokkenheid via verscheidene 'autonome' lichamen - met name via de *Tanzim* [onderdeel van FATAH] en in mindere mate via elementen uit het veiligheidsapparaat.

De beheersstrategie van de PNA is, volgens een aantal kritische analisten, gebaseerd op het model van de PLO, destijds in Libanon, en aangepast aan de omstandigheden op de Westelijke Jordaanoever en in de Strook van Gaza. In Libanon liet de PLO de *civil society* en de politiek smelten in één allesomvattende beweging.⁽⁹⁾ Niets gebeurde buiten de PLO om en binnen de organisatie vervaagden de grenzen tussen de militaire geledingen, de politieke besluitvormingsorganen en de burgerlijke instellingen. In de loop der jaren werd patronage het belangrijkste machtsmechanisme binnen de gehele structuur.⁽¹⁰⁾ Op de Westelijke Jordaanoever en in de Strook van Gaza kan dit model waargenomen worden in de voortgaande vermenging van politieke en burgerlijke instellingen, in democratisch gekozen lichamen die naast een verzameling benoemde politieke comités bestaan, of in militaire afdelingen die vele en soms tegenstrijdige taken vervullen.⁽¹¹⁾ Terwijl in de Libanese context het doel van deze PLO-strategie was om de massa te mobiliseren, op de Westelijke Jordaanoever en in de Strook van Gaza is het oogmerk van de PNA om te coöpteren en te controleren. Een van de belangrijkste gevolgen van deze strategie is een aantasting geweest van de rechtsorde en van democratische gekozen instellingen.

de welwillende toeschouwer

In de huidige situatie stelt het formele regeringsapparaat en zijn 'politiemacht' zich afzijdig op en geven de verschillende geledingen van de bredere 'nationale bevrijdingsbeweging' de ruimte om op de voorgrond te treden. De veelbesproken *Tanzim* maakt formeel geen deel uit van een PNA-structuur en de Kalashnikovs waarmee sommige van haar leden in de lucht zwaaien zijn hun persoonlijk eigendom en staan, volgens de politiechef in Ramallah, geregistreerd. De nieuwe politieke structuur die zich heeft aangediend - het Nationale en Islamitische Hoge Comité voor Voortzetting van de *Intifada* - bestaat uit alle politieke facties binnen de PLO plus de islamistische bewegingen (HAMAS, de Islamitische Jihad en - los daarvan - de aan HAMAS gelieerde politieke partij *Hizb al-Khalas* [Partij van de Redding]). Opmerkelijk genoeg noemt het Comité zich niet 'Het Verenigd Leiderschap', zoals tijdens de eerste *Intifada*, maar eenvoudigweg een 'follow-up committee'. Uit zijn eerste, niet-gedaateerde pamflet valt op te maken dat het comité het als taak ziet steun te verlenen, in plaats van leiding te geven. Het pamflet bevat twee andere opvallende punten: De PNA is neergezet als een welwillende toeschouwer, niet als een leider, en de acties waartoe wordt opgeroepen vertonen duidelijk overeenkomst met de acties uit de eerste *Intifada*. Gesuggereerde vormen van acties behelzen de vorming van buurtcomités die belast zijn met de veiligheid, een boycot van Israëlische producten, de promotie van nationale producten, het bij de activiteiten betrekken van vrouwen en, in het algemeen, oproepen voor eenheid. Als het pamflet een doel duidelijk aangeeft, dan is dat wel gecoördineerde inspanningen om de nederzettingen te isoleren en de joodse kolonisten te ontwapenen, om hen ertoe aan te zetten de Bezette Gebieden te verlaten.

Het Comité publiceerde in de krant van de PNA, *al-Hayat al-Jadida* [het Nieuwe Leven], een overzicht van de gebeurtenissen en op dagelijkse basis instructies aan de bevolking doorgeeft. Doorgaans wordt in deze instructies opgeroepen tot vreedzame demonstraties, maar enkele keren spoorden zij ook aan tot het doorbreken van de belegering door Israël van de steden en dorpen. De meeste van de 15 in het Comité verenigde organisaties en partijen beschikken over een zeer beperkte achterban en in veel gevallen representeren zij een verkalkt leiderschap dat deel uitmaakt van het PNA-bestel. De uitzonderingen zijn FATAH - die sinds 'Oslo' dankzij patronage als de staatspartij is gegroeid - en HAMAS, die als belangrijkste oppositiepartij tegen 'Oslo' tot nu toe zich buiten het PNA-circuit heeft gehouden. Op straatniveau zal FATAH de toonaangevende politieke beweging van de *Intifada* blijven, hoewel zijn kaders meer gericht zijn op het ondernemen van gewapende acties dan op het organiseren van een burgerlijke rebellie. HAMAS staat met zijn geschiedenis van onderdrukking door de PNA niet te trappelen om een centrale rol in de opstand op zich te nemen.

Afgezien van de kwestie van het leiderschap, hebben de golven van protest zo hun eigen dynamiek. Zoals in de meeste volksoptstanden doen zich vele, soms met elkaar in strijd zijnde politieke processen voor. Hoewel de populariteit van Arafat en de PNA tijdens de *Intifada* waarschijnlijk is toegenomen, lijken een serie trends in tegengestelde richting aan te geven, dat de steun van de straat geen vanzelfsprekendheid is en dat deze in laatste instantie zijn prijs zal hebben. Impliciet is er reeds een *deal* gesloten. Arafat is er zich wel van bewust dat de Palestijnse straat, anders dan in

het geval van de tunnel-*Intifada* van 1996 [die losbrak, nadat de toenmalige premier van Israël, Benjamin Netanyahu, in Jeruzalem een tunnel onder de Haram al-Sharif voor het publiek had opengesteld; red.], hem niet zal toestaan de doden aan Palestijnse zijde te gebruiken om louter de onderhandelingen met Israël te hervatten. De grote woede onder Palestijnen maakt het voor de PNA onmogelijk om de opstand te beteugelen, voordat een concrete overwinning is geboekt. Zolang Arafat zich aan deze spelregel houdt, zal de bevolking hem blijven steunen.

beperkingen in de visie van het leiderschap

Onder deze steun gaat groeiende kritiek schuil op het onvermogen van de PNA om tijdens de *Intifada* elementaire logistieke steun aan de bevolking te verschaffen. Er zijn richtlijnen geen gegeven inzake de verdediging van de burgerbevolking en evenmin zijn er enige aanwijzingen dat deze worden voorbereid in geval zich kritieke ontwikkelingen zouden voordoen, zoals het afsnijden van de

elektriciteit of van de watertoevoer of een schaarste aan benzine. Palestijnen zien deze tekortkomingen als een bewijs van de incompetentie van de PNA, of erger nog van verwaarlozing. Zij zijn ook niet geneigd een regering te vertrouwen, die berucht is vanwege haar economische corruptie en die verantwoordelijkheid draagt voor het slecht aanpakken van de toenemende economische schade die de bevolking lijdt. Het zwakke optreden van de PNA wordt niet gecompenseerd door de beperkte visie en de capaciteiten van het Hoge Comité. Uit de huidige crisis valt de onafwendbare conclusie te trekken dat het historisch leiderschap niet in staat is te besturen en tegelijkertijd niet bij machte is om als een nationale bevrijdingsbeweging te opereren.

Tegen het eind van oktober begonnen leidende PNA-figures zich inzake de *Intifada* eindelijk direct tot het publiek te wenden in een serie forumdiscussies die door NGO's werden gesponsord. De sprekers waren oppositionele intellectuelen en politieke leiders, waar een groot publiek op af kwam dat om informatie zat te springen. Van deze bijeenkomsten werd via de lokale radio- en televisiestations steeds uitgebreid verslag gedaan. Tijdens een massabijeenkomst op 5 november in Ramallah, schetste de minister van Informatie en Cultuur, Yasser Abed Rabbo, de - naar het zich liet aanzien - agenda van de PNA. Allereerst verklaarde hij dat de *Intifada* zich zou moeten beperken tot vreedzame protesten en afgezien zou moeten worden van het gebruik van wapens, aangezien dit naar zijn mening desastreuze Israëlische vergeldingsacties uitlokte. Hij waarschuwde voor de gevolgen van het eenzijdig uitroepen van de onafhankelijkheid op 15 november, met het argument dat dit Israël een eenvoudig excuus zou geven om de C-Gebieden te annexeren, inclusief de nederzettingenblokken. Hij vervolgde met het afbakenen van drie centrale doelstellingen van de opstand. In de eerste plaats toonde hij zich een voorstander van hervatting van de vredesbesprekingen [*sic*] met Israël, op basis van terugtrekking tot de grens van 1967. Daarmee gaf hij aan dat de PNA een eerder ingenomen positie, namelijk dat zij ook na de *final status*-onderhandelingen met joodse nederzettingen in Palestina akkoord zou gaan. Ten tweede plaats riep hij op de Europese Unie, Egypte, Jordanië en mogelijk Rusland bij de verdere onderhandelingen te betrekken, om zo de pro-Israëlische opstelling van de Verenigde Staten te neutraliseren. In de derde plaats vroeg hij om een internationale politiemacht ter bescherming van Palestijnse burgers - niet louter een tijdelijke buffer tussen de twee strijdende partijen, maar een semi-permanent bestuur over de Bezette Gebieden, zolang over de toekomst van die gebieden wordt onderhandeld.

Abed Rabbo's pleidooi voor een internationaal bestuur en een eind aan het Amerikaanse monopolie op de onderhandelingen, sloot aan bij de gevoelens onder de bevolking. Echter, zijn verwerping van het gewapend verzet en zijn steun aan hervatting van de onderhandelingen, kunnen het PNA-leiderschap niet anders dan in conflict brengen met de militante elementen van de opstand. Kort na Abed Rabbo's toespraak hield Marwan Barghouti - sprekend namens FATAH en temidden van vertegenwoordigers van de vier belangrijkste oppositiepartijen - een krachtig pleidooi voor een programma van escalatie. Hoewel alle linkse facties het eenzijdig uitroepen van de onafhankelijkheid steunden, gold dat niet voor Barghouti. Barghouti die aan het hoofd

staat van de *Tanzim* en de nieuwe *bête noir* is van de Israëlische media, waarschuwde dat er in november 1988 [door de PLO in Algiers] al een staat was geproclameerd. Thans zouden activisten moeten focussen op de kwestie 'hoe de opstand door te zetten, om zo het eind van de bezetting te bewerkstelligen'. Er kan geen onafhankelijkheid van enige betekenis gerealiseerd worden zolang joodse nederzettingen de Palestijnse gebieden fragmenteren, zo voegde hij eraan toe. Tezamen met Abed Rabbo's argumenten suggereert Barghouti's positie dat de *Tanzim* de strategie van *mainstream* leiderschap probeert aan te vullen in plaats van daarmee in tegenspraak te zijn.

De huidige *Intifada* heeft de rol van FATAH prominenter gemaakt, namelijk niet als de partij van de PNA, maar als een volksmacht die in staat is de straat te mobiliseren en aan deze leiding te geven in de confrontatie met de Israëlische militairen en de joodse kolonisten. Zij heeft ook de legitimiteit van Arafat als nationaal leider hersteld, zowel lokaal als in de Arabische Wereld, als een staatsman die het Israëlische en Amerikaanse dictaat inzake een *final status*-overeenkomst heeft verworpen. Deze twee verworvenheden zijn evenwel veilig gesteld ten koste van de consolidatie van de rol van nationale Palestijnse instellingen, zowel op het nivo van de staat als op dat van de *civil society*.

een derde hergroepering of een militaire impasse?

Als we de verklaringen van Abed Rabbo en die van Barghouti nemen voor wat ze zijn, dan kunnen we ervan uitgaan dat het leiderschap onlangs strategische doelen en methoden heeft geïntroduceerd om deze deel te gaan laten uitmaken van de logica van de *Intifada*. Het onmiddellijke doel om een VN-vredesmacht op te voeren en het onderhandelingsproces te verbreden door er andere landen bij te betrekken, is om deze onderhandelingen opnieuw stevig in het kader van het internationaal recht te situeren, weg van de directe invloed van de Verenigde Staten en van de Israëlische politiek. Op grond van de Vierde Conventie van Genève en VN-resolutie 242 zijn de joodse nederzettingen als zodanig illegaal, terwijl zij onder 'Oslo' eenvoudigweg *final status issues* zijn, waarover onderhandeld moet worden. Een internationale vredesmacht zou hopelijk de aandacht vestigen op de schadelijke effecten van de nederzettingen op de Palestijnse bevolking en de internationale wil sterken om deze te ontmantelen. Een internationale macht die de plaats van de Israëlische strijdkrachten zou innemen, maakt het waarschijnlijker dat het merendeel van de nederzettingen - of alle - op vreedzame wijze ontruimd zal worden. Indien de internationale gemeenschap niet bereid is om de ideale oplossing op te leggen - te weten: de vorming van een Palestijnse staat op basis van de grenzen van 1967 - dan zal het wellicht bereid zijn om een derde Israëlische hergroepering in de Bezette Gebieden tot stand te brengen, op voor de Palestijnen gunstige voorwaarden en naar posities die veel dichterbij de grens van 1967 liggen dan wat Israël thans voornemens is. Die hergroepering zou hopelijk leiden tot de ontmanteling van meer nederzettingen dan Israël thans meent dat noodzakelijk is. De Palestijnse staat die daarvan het resultaat zou zijn, zou niet zo versnipperd zijn en zou er niet komen ten koste van een 'einde van het conflict'-clausule.

In een dergelijke context wordt de *Intifada* een middel om de druk op verscheidene fronten in stand te houden. Het voortduren van de onrust onder de bevolking onderstreept dat de *status quo* onhoudbaar is en dat het leiderschap niet in de positie is om terug te gaan naar waar 'Oslo' is blijven steken, gegeven het feit dat de bevolking daartegen in opstand is gekomen. Het harde Israelische militaire antwoord op de opstand helpt het stationeren van een internationale vredesmacht rechtvaardigen, om de burgerbevolking te beschermen of op zijn minst de noodzaak voor een buffer tussen de burgerbevolking aan de ene kant en de Israelische strijdkrachten en de nederzettingen aan de andere kant. Beperkte gewapende acties tegen de nederzettingen doen de boodschap naar de joodse kolonisten uitgaan dat zij op Palestijns grondgebied niet in vrede zullen kunnen leven en richting Israel dat de financiële en militaire kosten voor het instandhouden van de nederzettingen zeer aanzienlijk zullen zijn.

De kwestie van de nederzettingen vestigt de aandacht op een belangrijk, maar minder voor de hand liggend zwak punt in het bovengenoemde scenario. Sinds de terugtrekking uit Zuid-Libanon is de leiding van de Israelische strijdkrachten in toenemende mate wanhopig aan het worden om haar macht en centrale plaats in de Israelische staat te rechtvaardigen en te bestendigen. Dit verklaart waarom de huidige stafchef, Shaul Mofaz, *doomsday scenarios* aan het Israelische kabinet blijft presenteren over een mogelijke escalatie van de *Intifada* in een grote regionale oorlog, gevolgd door verzoeken om een hoger budget. Voorts hebben de afgelopen jaren - wellicht met uitzondering van het geval Hebron - een groeiende en bewuste synergie te zien gegeven tussen de strijdkrachten en de joodse kolonisten - in contrast met hun veelal conflictueuze relatie vóór 'Oslo'. De groei, na elke hergroepering, van permanente militaire garnizoenen in de nederzettingen (dit alles op kosten van de Amerikaanse belastingbetaler) suggereert de consolidatie van deze alliantie tussen de joodse kolonisten en de strijdkrachten. De extreme invloed van de Israelische strijdkrachten en de militaire identiteit van zowel Ehoed Barak als Ariel Sharon en de mogelijkheid van een regering van nationale eenheid doet op zijn minst vermoeden dat er een poging gedaan zal worden om een militaire oplossing voor de *Intifada* te vinden.

In dit verband is het van belang te memoreren dat de *Intifada* uitbrak als een reactie op de uitkomst van de verdraaide logica van 'Oslo', die het meest duidelijk in Camp David aan het licht is getreden. De ontknoping van 'Oslo' gaf *final status*-onderhandelingen te zien over het minimum van de in 1967 bezette gebieden dat aan de Palestijnen kon worden overgedragen voor een maximale prijs - het definitief opgeven van alle politieke claims jegens de Israelische staat. Aangezien Barak zijn politieke carrière heeft gebouwd op de logica van 'Oslo', zou het teruggaan naar 242 of zelfs naar de implementatie van de derde hergroepering op een voor Palestijnen acceptabele wijze, zijn politieke dood betekenen. Hij heeft daarbij waarschijnlijk de volgende calculatie gemaakt: door de derde hergroepering aan de *final status*-onderhandelingen te koppelen, is hij erin geslaagd Israel in een omvangrijk conflict te storten dat schokgolven in de regio teweeg heeft gebracht. Het eenvoudigweg doorvoeren van de derde hergroepering nu zou duidelijk maken,

dat de immense schade van de *Intifada* vermeden had kunnen worden.

Een belangrijk gevolg van de eerste *Intifada* was dat Israel zich realiseerde dat een definitieve militaire oplossing onmogelijk was. Steeds opnieuw heeft het taai verzet van de Palestijnen de enorme druk van de collectieve strafmaatregelen en *counter insurgency* maatregelen die tegen hen zijn genomen. De bevolking mag het dan aan organisatie en initiatief ontbreken, zij heeft overduidelijk een groot vermogen om onder afschuwelijke omstandigheden te overleven - een vermogen dat zij over een periode van 50 jaar uit noodzaak heeft ontwikkeld. Alle tekenen wijzen erop dat Palestijnen in de Bezette Gebieden bereid zijn dit allemaal nog eens te doorstaan en dat het leiderschap munt zal proberen te slaan uit hun vermogen daartoe. Maar ditmaal zijn Palestijnen, die niet graag zien dat het kritieke geval 'Oslo' zich herhaalt, waarschijnlijk minder bereid het leiderschap de vrije hand te geven in het investeren in de politieke opbrengst van de *Intifada*.

noten

- 1 Zie: Saleh Abdel Jawad, 'The *Intifada*'s Military Lessons', in: *The Palestine Report* van 25 oktober 2000. Hij waarschuwt daarin voor een militarisering van de *Intifada*. [zie zijn analyse van de *Intifada* elders in dit nummer van *Soemoed*; red.]
- 2 De gele banieren van de *Hizbullah* die ook veelvuldig tijdens begrafenissen te zien zijn, zijn eerder gezwaaid door nationalistische groeperingen en dan door HAMAS. De *Hizbullah* heeft geen georganiseerde achterban in Palestina.
- 3 Zie vooral: Hasan Khader, '*Khaybar, Khaybar ya yahud*', in: *al-Ayyam* [de Dagen] van 6 november 2000. Hij drijft daarin de spot met de radicale religieuze slogans die in de straat opgang hebben gemaakt. *Khaybar* is de naam van de slag in de zevende eeuw, waarin het leger van de Profeet Mohammed de joden van Medina versloeg.
- 4 Yossi Dahan in: *Yediot Aharonot* van 19 oktober 2000. Zie ook Ze'ev Schiff in *Ha'aretz* van 20 oktober 2000. Schiff schreef: 'We maken een ingrijpende verschuiving mee, van het idee dat we inwoners zijn van een welvaartsstaat, tot het besef dat, in tijden van onrust, bepaalde wegen en snelwegen in Israel, speciaal die in demografisch gemengde steden ..., riskant kunnen worden voor autoverkeer.'
- 5 UNSCO, *The Impact on the Palestinian Economy of the Recent Confrontation, Mobility Restrictions and Border Closures*; Gaza, oktober 2000.
- 6 Zie voor een analyse van dit proces: Rema Hammami, 'NGOs - The Professionalization of Politics'; in: *Race & Class* 37/2 (1995).
- 7 De meest actieve NGO-koepelorganisatie, het PNGO-Network, heeft zijn activiteiten tot dusverre beperkt tot het plaatsen van oproepen in de lokale pers inzake het boycotten van geld van USAID en tegen voortgaande participatie van organisaties in gezamenlijke Israelisch/Palestijnse projecten. Daar bovenop heeft het PNGO-Network een aantal *task forces* opgezet, waarvan er een belast is met het uitdenken van strategieën

voor de binnenlandse situatie. Veel van de 120 deelnemende organisaties onderwerpen hun activiteiten aan een heronderzoek, in een poging deze relevant te maken met het oog op de huidige crisis.

- 8 *Al-Quds* [Jeruzalem] van 2 november 2000; *al-Ayyam* van 2 november 2000. Leden van het parlement die van Gaza verhinderd naar de Westelijke Jordaanoever wilden reizen werden bij Israelische *checkpoints* tegengehouden; datzelfde gold binnen de Westelijke Jordaanoever zelf, hetgeen gedeeltelijk de lage graad van aanwezigheid verklaart. Op 6 november werd tijdens een goed bezochte, tweede bijeenkomst een resolutie aangenomen, waarin opgeroepen werd tot de vorming van een noodfonds ten bate van de werkgelegenheid in de publieke sector. *Al-Ayyam* van 7 november 2000.
- 9 Zie: George Giacaman, 'In the Throes of Oslo: Palestinian Society, Civil Society and the Future'; in: *After Oslo: New Realities, Old Problems*; Londen [Pluto Press] 1998. Zie ook: Giacaman, 'Madakhil li-i'adat al-buna'' [Benaderingen omtrent Wederopbouw]; in: *Ma ba'd al-azma: al-taghayyurat al-bunyawiyya fi al-hayat al-siyasiyya al-filastiniyya* [Na de Crisis: Structurele Transformatie in het Palestijnse Politieke Leven]; Ramallah [Muwattin] 1998.

- 10 Jamil Hilal, *al-Nizam al siyasi al-filastini ba'd Uslu* [Het Palestijnse Politieke Systeem sinds Oslo]; Beiroet [Institute for Palestine Studies] 1998.
- 11 Rema Hammami en Penny Johnson, 'Equality with a Difference: Gender and Citizenship in Transitional Palestine'; in *Social Politics* 6/3 (Herfst 1999).

---

uit: *Middle East Report* # 217 (Winter 2000); oorspronkelijke titel: 'Anatomy of Another Rebellion'; pp. 2-15. (een latere versie is verschenen in: *Journal of Palestine Studies*; jaargang 30, nummer 2 (Winter 2001), Issue # 118; pp. 5-25 ('The Second Uprising - End or New Beginning?').

Rema Hammami is antropologe en hoofd van de afdeling Vrouwenstudies van de Bir Zeit Universiteit. Salim Tamari is socioloog en directeur van het Institute of Jerusalem Studies (Jeruzalem); daarnaast is hij verbonden aan de Bir Zeit Universiteit.

vertaling: Koen Bos

waarheen gaat het met de *Intifada*?

Salah Abd al-Jawad

De Palestijnse politicoloog Salah Abd al-Jawad betoogt dat militarisering van de *Intifada* een foute weg is.

Palestijnen zouden zich zijns inziens moeten concentreren op vreedzame en algemene vormen van strijd.

Normaal gesproken leren mensen van hun ervaringen. Ze maken zich de kennis die ze opdoen eigen, zonder dat het nodig is die constant te repeteren. Helaas is daarvan niet altijd sprake geweest in het geval van de Palestijnse Nationale Beweging. Ondanks de ervaring die de Palestijnen hebben opgedaan, blijkt duidelijk uit het verloop van de huidige *Intifada* dat sommige fouten uit het verleden worden herhaald.

Een aantal factoren compliceren dit probleem. *Ten eerste* is de kennis die door de Palestijnse Nationale Beweging werd opgedaan niet volledig gedocumenteerd. *Ten tweede* wordt de vergaarde kennis die de mensen ter beschikking staat niet ten volle benut. De ervaring van de eerste *Intifada* zou hebben moeten uitwijzen dat de aanwezigheid van gemaskeerde personen (de *mulathamin*) temidden van menigten demonstranten contra-productief kan zijn, omdat ze het voor Israelische *undercover*-agenten gemakkelijk maken in

zulke menigten te infiltreren en gezochte individuen te arresteren of te liquideren. Desondanks is deze fout in de *Aqsa-Intifada* opnieuw gemaakt. *Ten derde* wordt kennis maar heel langzaam in praktijk gebracht. Binnen tien dagen na het begin van de huidige opstand waren de Palestijnen het er in het algemeen over eens dat militarisering als hoofdbestanddeel van de volksstrijd niet effectief was. Toch werd deze conclusie niet snel ter harte genomen. Zet daar eens tegenover hoe snel en succesvol Israël door ervaring kennis vergaart en deze in succesvolle actie [*sic*] weet om te zetten.

Daarbij komt nog de staat van 'onkunde', het bewust weigeren van ervaring te leren. De Palestijnen zijn op dit moment verwickeld in een strijd van enorme ernst zonder dat ze echt weten wat ze willen of wat hun strategie is. Dit beperkt zich niet tot belangrijke strategische factoren. Noch de Palestijnse kranten, noch de Palestijnse veiligheidstroepen schijnen in staat te zijn het soort munitie te identificeren dat bijvoorbeeld wordt afgeschoten door Israëlische helicopters. Vaak wordt incorrecte terminologie gehanteerd.

De Palestijnen zijn er ook toe geneigd hun verworven kennis op te slaan in van te voren gevormde shablonen die vervolgens als absolute waarheden worden beschouwd wat weer hun vermogen tot analyseren, begrijpen en leren in de weg staat. Het is ook een kwestie van eerlijkheid. Toen Mahmud al-Imwasi, een lid van de *Tanzim* [FATAH-militie], en twee anderen vorig jaar bij Ramallah gedood werden, beweerden de krant *al-Ayyam* en de Palestijnse televisie dat de Israël's bij een *checkpoint* het vuur op hen hadden geopend. In werkelijkheid hadden deze jonge mannen twee dagen eerder vanuit een hinderlaag een Israëlische bus beschoten en opnieuw een soortgelijke actie ondernomen. De Israël's wisten dat ze zouden komen en lokten hen op hun beurt in een hinderlaag.

Het is heel belangrijk dat dit soort informatie de mensen bereikt omdat dit andere jongeren voor het maken van dezelfde fout kan behoeden. Eerlijke informatie is een *must*. Kennis moet ook hand in hand gaan met democratie. De hele *Intifada* door was er geen enkel theoretisch debat. In dit opzicht kunnen de Palestijnen wat van de Israël's leren.

de militarisering van de opstand

Het beste advies dat men de Palestijnen kan geven, is om over te gaan op een algemene vreedzame opstand, maar wel met het potentieel voor een zodanige weloverwogen militaire actie dat die geen alomvattende Israëlische respons rechtvaardigt. Het toelaten van gewapende Palestijnse elementen bij algemene demonstraties, de aanwezigheid van *mulathamín* en het schieten op soldaten en nederzettingen vanuit het hart van Palestijnse bevolkingscentra moet stoppen. Het vuur openen vanaf grote afstand is zinloos. Het geeft Israël ook de rechtvaardiging tot het gebruik van militair geweld, terwijl het de Palestijnse samenleving in een totale oorlog meesleept op een moment waarop noch de maatschappij, noch het Palestijns Nationaal Gezag (PNA), noch de Palestijnse oppositie er klaar voor zijn. De ervaring leert dat de totale confrontatie met Israël in het voordeel van Israël eindigt.

De eerste *Intifada* was succesvol omdat deze Israël het volle gebruik van haar militaire kracht ontzegde. De verwikkeling van het Palestijnse verzet in een totale en beslissende confrontatie in het verleden eindigde in een catastrofe en speelt, zoals de huidige *Intifada* laat zien Israël in de kaart om de regels van het spel te bepalen. Het gebruik van wapens vandaag de dag stelt Israël in staat tot het gebruik van een misleidende terminologie als 'een oorlog tussen twee partijen' en houdt dit valse beeld van de situatie in stand.

Militaire actie vergemakkelijkt het gebruik van militaire macht door Israël om wat in wezen een volksofstand is, te bedwingen. Het stelt Israël in staat de volledige vernietiging van de broze economie van de Bezette Gebieden te rechtvaardigen en de landkaart door middel van tijdelijke of permanente deportatie van de bevolking te wijzigen. Gewapend verzet blijft een legitieme optie, maar moet selectief worden uitgevoerd. Het moet in elk geval niet leiden tot totale confrontatie.

Het wijdverspreide gebruik van wapens sluit ook zekere groepen uit van de strijd, in het bijzonder de vrouwen. Anders dan ten tijde van de eerste *Intifada* zijn de vrouwen bijna helemaal afwezig bij de confrontaties van vandaag. De drang om wapens te gebruiken versterkt de ondemocratische trends in de maatschappij. Geweld is niet alleen gericht tegen Israël. Het heeft maar al te vaak een negatieve uitwerking op de Palestijnse samenleving.

Gewapende Palestijnse strijd vereist de formulering van een strategie die zowel directe confrontatie als totale oorlog weet te vermijden. De Palestijnen moeten zich vertrouwd maken met een vorm van verzet die de strijd van een ongewapend volk weerspiegelt die nationale bevrijding nastreeft van koloniale nederzettingen en van een bezettingsleger.

Ook de ervaring van *Hizbullah* is niet van toepassing, en wel om drie redenen. *Ten eerste* zijn er geen landen om het Palestijnse verzet te trainen, te bewapenen en te bekostigen, zoals dat gebeurde in het geval van de *Hizbullah* door Syrië's aanwezigheid in Libanon en de hulp die het van Iran ontving. *Ten tweede* herbergt de Westelijke Jordaanoever vandaag de dag - ongeveer 5000 km² - 400.000 kolonisten, verdeeld over 400 nederzettingen. Er zijn geen vluchtplaatsen. *Ten derde* verschillen Israëls doelen en motieven op de Westelijke Jordaanoever van die in Zuid-Libanon. En daarom ook de reactie op aanvallen, ook al door de aanwezigheid van de kolonisten. En ook verschilt weer de situatie op de Westelijke Jordaanoever van die in de Strook van Gaza. Israëls wens om de Gaza te beheersen is minder sterk; de mogelijkheid om steun te verwerven is beter in de Strook van Gaza, gezien de nabijheid van de grens met Egypte; de aanwezigheid van kolonisten in Gaza is marginaal; en de intensiteit van de strijd in het geografisch dichtbij gelegen Gaza is hoger dan op de Westelijke Jordaanoever.

Van belang is ook dat het Palestijnse verzet niet verandert in een godsdienstoorlog. Zelfs oorlogen die niet primair een geloofskarakter hebben maar dat wel kunnen krijgen, zoals die in Libanon, resulteren in een bloedige confrontatie. Zij verschillen van andere typen van oorlog. Zij zijn destructiever, ze opereren zonder grenzen, regels of logica. De prijs

van zo'n oorlog zou grotendeels door de Palestijnen worden betaald en zou de Arabische Wereld meeslepen in een confrontatie waar deze niet klaar voor is.

de strijd gaat door

De huidige *Intifada* heeft de verbeelding van de hele Arabische Wereld in haar greep. Grootscheepse demonstraties hebben plaats gevonden van Marokko tot Yemen. De nieuwe generatie van Arabische jongeren die het Nasserisme [vernoemd naar de Egyptische president Gamal Abd al-Nasser; red.] meest niet kent, krijgt voor het eerst enige notie van Pan-Arabisme. Ook is wat in de hele Arabische Wereld gedurende de eerste *Intifada* heeft plaats gevonden geen voorbijgaand iets geweest. Het is eerder een keerpunt. De mensen demonstreren niet alleen maar voor Jeruzalem en haar status, maar ook omdat er een verband bestaat tussen het probleem van Jeruzalem en de bezetting aan de ene kant, en hun eigen politieke situatie aan de andere kant.

De *Aqsa-Intifada* heeft ook iets wat het 'vredes-proces' zocht te verhullen weer in de schijnwerpers heeft geplaatst, namelijk dat de Westelijke Jordaanoever en de Strook van Gaza bezet gebied zijn. Hij heeft het feit belicht dat er geen vrede mogelijk is met de nederzettingen en zonder de teruggave van Arabisch Jeruzalem aan de Palestijnen. De *Intifada* heeft hernieuwde solidariteit aangemoedigd in de Arabische Wereld en tot op zekere hoogte de interne nationale eenheid versterkt.

Maar deze verworvenheden zijn niet concreet. Een nieuw programma is vereist en moet door de PNA en de oppositie worden goedgekeurd. Zonder dat is er geen uitzicht op voortzetting van de huidige strijd. Het is ook van belang dat de strijd niet wordt veranderd door het gebruik van religieuze leuzen in demonstraties in de hele Arabische Wereld ter ondersteuning van de Palestijnen. Een soortgelijke Arabische woede heerste er in 1948, maar toen de oorlog begon, waren er niet meer dan 4000 vrijwilligers in Palestina. Hetzelfde gebeurde tijdens de Koeweit-crisis van [1990-1991]. De meeste Arabieren stonden achter Irak maar dit leidde niet tot actie.

Het belangrijkste punt is nu het doel van de *Intifada*. Moet dat zijn: verbetering van de voorwaarden tot onderhandelen of het effenen van de weg naar de onafhankelijkheid zonder onderhandelingen? Er moet een strategie worden uitgestippeld en die strategie moet verenigbaar zijn met wat de Palestijnen aan kunnen. In een overgangsfase

moeten de oorzaken die geleid hebben tot een gewapende explosie worden verwijderd. Dat is in het belang van de Palestijnen. Het moet worden gevolgd door een nieuwe inschatting en herformulering van de nieuwe condities voor confrontatie.

De *Intifada* kan niet doorgaan zonder verandering en hervorming. De PNA moet kunnen beschikken over de gelden die voor de *Intifada* zijn bijeengebracht en moet die kunnen doorsluizen, maar het is van essentieel belang dat zij zich van corruptie ontdoet en een eind maakt aan haar eigen stagnatie. Er bestaan ook verouderde instanties, zoals de Palestijnse Wetgevende Raad [het parlement van de PNA; red.], die geen rol hebben in het gebeuren. Maar uiteindelijk wordt de Palestijnse Achilleshiel gevormd door de economie. Als vooropgezette Israëlische agressie kan worden vermeden en er een weg kan worden gevonden om een uitputtingsoorlog vol te houden alsmede een krachtig algemeen verzet, dan moeten er maatregelen genomen worden om Israëls economische onderdrukking van repliek te dienen. Die moeten gecoördineerd worden met de Arabische Wereld als geheel.

---

uit: *Middle East International* (Londen) van 9 februari 2001. De tekst is een samenvatting van een lezing die afgelopen december in Ramallah is gegeven.

Salah Abd al-Jawad is hoogleraar politicologie aan de Universiteit van Bir Zeit (Westelijke Jordaanoever).

vertaling: Kees Wagtendonk

over demografische ontwikkelingen in Palestina

stenen en baby's

Fadwa Miadi

De Palestijnen blijven in termen van voortplanting wereldrecords breken. Toch zijn alle voorwaarden voor een daling van het geboortecijfer aanwezig.

'Op een dag waarop in Gaza een uitgaansverbod van kracht was, voelde een zwangere vrouw de weeën opkomen. Soldaten brachten haar naar het ziekenhuis om te bevallen. Daar stelde men vast dat zij het leven zou gaan schenken aan twee jongens. Toen het hoofd van een van de twee tevoorschijn kwam en het zich omringd zag door Israelische uniformen, draaide hij zich naar zijn baby-broer en zei tegen hem: "Ahmed, Ahmed, we zijn omsingeld, pak stenen!"'

In *Généralions arabes - L'alchimie du nombre* (Parijs [Fayard] 2000; 345 pp.) vermeldt Philippe Fargues dit mopje dat tijdens de eerste *Intifada* in de Bezette Gebieden de ronde deed. Dat deze specialist op het gebied van de demografie van de samenlevingen van het Midden-Oosten zich in een boek dat over uiterst serieuze zaken handelt een grapje permitteert, is om de 'Palestijnse paradox' beter te illustreren.

Alle voorwaarden voor een daling van de vruchtbaarheid zijn aanwezig. Ten eerste is de scholingsgraad een van de hoogste van de Arabische wereld en er is sprake van een bijna gelijke participatie in het onderwijs van de beide sexen. Voorts ziet men een zeer lage kindersterfte, waarvan een matigend effect op het geboortecijfer geacht wordt uit te gaan. Niettemin blijven de Palestijnen in termen van voortplanting wereldrecords breken. In Gaza telt men nog altijd 7,13 kinderen per vrouw, tegenover 3,36 in het naburige Jordanië.

Fargues wijst de theorie af als zou dit extreem hoge geboortecijfer de vrucht zijn van het islamisme. Naast andere argumenten wijst hij op het geval van Algerije en Iran die beide een sterke daling van het geboortecijfer hebben geregistreerd juist op het moment dat islamistische ideeën populairder waren dan ooit. Voor de auteur zal alleen de vorming van een Palestijnse staat deze paradox doen verdwijnen, door de overgang naar een kleiner gezin in gang te zetten. Want onder de huidige omstandigheden is demografie het meest geduchte wapen waarover dit volk beschikt. Het geboortecijfer weerspiegelt tevens de invloed van het politieke discours op, dat wat voor een individu de meest intieme zaak is: de voortplanting. 'Ik spoor vrouwen aan meer kinderen te nemen. Ik begrijp dat het hebben van meer kinderen een last is voor vrouwen, maar wij [Palestijnen] zijn in een overlevingsstrijd verwickeld en de mate waarin Israël zich zorgen maakt over ons geboortecijfer dient serieus genomen te worden', verklaarde in 1980 Oem Khalil, een boegbeeld van het Palestijns nationalisme [Oem Khalil stond jarenlang aan het hoofd van een belangrijke vrouwenzelforganisatie; bij de verkiezingen in januari 1996 voor onder meer het presidentschap van het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) was zij de enige tegenkandidaat van Yasser Arafat; enkele jaren later overleed zij; red.]

Voor de Israeli's zijn nationalisme en geboortecijfer eveneens nauw met elkaar verbonden. 'Anders dan in veel andere koloniale ondernemingen, laat

die van Israël een patroon zien van vervanging en niet van onderwerping van de ene bevolkingsgroep aan de andere', verklaart Fargues. Politici komen en gaan, maar het zionistische discours blijft hetzelfde. 'Sinds Jeruzalem door de Romeinen is verwoest, was zij nog nooit zo joods van karakter als nu. In veel Palestijnse wijken van West-Jeruzalem is geen Palestijn te bekennen. Ik denk niet dat dit zal veranderen. Wat zich in Jeruzalem heeft voltrokken, zal zich wellicht ook in andere delen van het land gaan voltrekken', zo verklaarde David Ben-Goerion drie maanden vóór de stichting van de staat Israël verheugd. Yitzhak Rabin liet zich kort vóór zijn gewelddadige dood in dezelfde zin uit: 'De rode lijn voor de Arabieren [Palestijnen] ligt bij 20 procent van de bevolking [van Israël]; dat percentage mag niet overschreden worden.'

De omvang van beide bevolkingsgroepen is altijd een rol blijven spelen. Bij de joden wordt het lage geboortecijfer gecompenseerd door een omvangrijke immigratie, zonder welke de 60.000 personen die de joodse gemeenschap in 1918 vormden, zouden thans nauwelijks meer dan 250.000 zouden zijn. Omgekeerd doet bij de Palestijnen de sterke natuurlijke aanwas de effecten van de ballingschap teniet.

---

uit: *Jeune Afrique / l'Intelligent*; nummer 2091 (6-12 februari 2001).

Fadwa Miadi is redactrice van *Jeune Afrique / l'Intelligent*.

vertaling: Koen Bos

einde van de demografische apartheid in Palestina?

Youssef Courbage

Het vastlopen van de Israelisch-Palestijnse onderhandelingen is het gevolg van sterk uiteenlopende standpunten over de grenzen van het toekomstige Palestina. De Palestijnen accepteren het principe van twee staten, evenals het feit slechts een vijfde van het oppervlak van het oorspronkelijke Mandaatgebied Palestina over te houden. De Israeli's zeggen dat ze de twee-statenoplossing accepteren, maar weigeren het gehele door hen in 1967 veroverde gebied af te staan: de Westelijke Jordaanoever, Oost-Jeruzalem en de Strook van Gaza. Kortom een mini-staatje in

Palestina.

Zouden de Israeli's zich op die manier opmaken een oud idee van stal te halen, waarvan men dacht dat het al naar de vergetelheid van de geschiedenis was verwezen: dat van Zuid-Afrika onder het apartheidsregime? Gedurende de jaren zestig en zeventig schiep de blanke Zuidafrikaanse Nationale Partij tien zwarte entiteiten met een gescheiden ontwikkeling, de bantoelestans, discreet thuislanden genoemd, en verleende aan vier ervan zelfs onafhankelijkheid: Transkei, Ciskei, Bopoetha Tswana en Venda. Vóór de afschaffing van de apartheid werd tweederde van de zwarte bevolking er na deportatiecampagnes in opgesloten. De anderen, dat wil zeggen het resterende derde deel, die toestemming hadden in het blanke Zuid-Afrika te blijven, leefden onder de dreiging

van het verliezen van hun Zuidafrikaanse staatsburgerschap voor de een of andere bantoelestaanse. Op die manier werd een zwarte bevolkingsexplosie verijdeld. Geen bedreigingen meer voor de Zuidafrikaanse 'democratie'. Men kon zich de luxe permitteren van het principe 'één man, één stem': blanke stemmen in het blanke gebied, zwarte stemmen in de bantoelestans. Zich bewust van het belang van wat er, demografisch gezien, op het spel staat in heterogeen samengestelde, conflictueuze samenlevingen hebben de Israeli's over het Zuidafrikaanse experiment nagedacht.

Stevent men in Israel en Palestina af op een soortgelijke situatie? Tegen de 98 procent van de Palestijnen vallen, naar men zegt, onder het bestuur van het Palestijns Nationaal Gezag (PNA).

Zij zullen nooit van invloed zijn op het Israelische politieke en electorale systeem. Er blijven nog wat twijfelgevallen over zoals de niet-Israelische Palestijnen van Oost-Jeruzalem of die in het C-Gebied, en de Syriërs van de Golan. Maar in het algemeen is de politieke scheiding - met uitzondering van de Palestijnse inwoners van Israel - effectief. Een belangrijk verschil met Zuid-Afrika, want voor Israel is het niet nodig de Palestijnen hun nationaliteit te ontnemen om ze van de rest af te kunnen scheiden.

Maar de overeenkomsten blijven bestaan. Als men het mooie boek van Jad Isaac (1) doorneemt, wordt men getroffen door de overeenkomst van de geografische kaart van de Westelijke Jordaanoever als gevolg van Oslo, Wye River of Sharm al-Sheikh met die van het vroegere Zuid-Afrika, bezaaid als die is met zijn bantoelestans en stukjes van bantoelestans. Zeven jaar na de akkoorden van Washington lijkt het A-Gebied zo minuscuul, het B-Gebied nauwelijks belangrijker, terwijl het C-Gebied zich aan alle kanten uitbreidt en is volgestouwd met talloze joodse nederzettingen en militaire bases.

Zes jaar na het einde van de apartheid wordt iemand die door Zuid-Afrika reist getroffen door het fysieke stempel dat de bantoelestans, ondanks het ver-

dwijnen van hun grenzen, op het gebied hebben gedrukt. In de voormalige blanke gebieden treft men, zover het oog reikt, groene, serene landschappen aan, in de vroegere bantostans, daarentegen, een bevolkingsdichtheid die de grens nadert van wat nog te verdragen is. In Palestina was het gebruikelijk de levensomstandigheden van de 1,1 miljoen inwoners van de Strook van Gaza, die elkaar op 365 km² verdringen, te vergelijken met die van de 2 miljoen op de Westelijke Jordaanoever, die het met 5659 km² 'wat gemakkelijker' hebben. Uiteindelijk is een bevolkingsdichtheid van 356 inwoners per km², zoals die van Libanon of Israel, te verdragen. Maar dan vergeet men het C-Gebied en de andere geannexeerde zones, die de bevolkingsdruk de facto tot 1226 inwoners per km² doen stijgen, hetgeen meer is dan die van de Nijlvallei!

De bevolkingsdichtheid is een van de verklaringen voor de Palestijnse opstand. Deze heeft evenwel meerdere verklaringen en wordt bijvoorbeeld ook gevoed door het gevoel van verontwaardiging van een bevolking die merkt dat de grond door een combinatie van kolonisatie en bantoestanisatie onder haar voeten vandaan wordt gehaald.

De Israelische en Palestijnse demografen hebben net hun getallen voor de toekomst herzien en daarbij getracht elkaar te overtroeven, hetgeen een acute verslechtering van de verhouding van aantallen mensen in relatie tot beschikbaar grondgebied lijkt te voorspellen. In Israel had men nooit zo'n grote bevolkingstoename voorzien: van 6,3 miljoen inwoners in 2000 tot 8,7 in 2020 (inclusief annexatie van Oost-Jeruzalem en de Golan). Een onvoorzienbare groei, teweeggebracht door de enorme vruchtbaarheid van bepaalde milieus waarvan de positieve pool wordt gevormd door ultra-orthodoxe joden en extremistische nationalisten. Het hebben van veel kinderen hoort beslist bij een strategie van afknabbeling - zoniet van verovering van de macht. Dat idee wordt door Amos Gitai op briljante wijze uitgebeeld in zijn film *Kadosh*, die in Mea Shearim (West-Jeruzalem) een ultra-orthodoxe rabbijn laat zien, die stelt: 'Kinderen zijn onze enige kracht en door hen zullen wij de ongelovigen, die de wereld regeren, overwinnen.'

De 'negatieve' pool, die van de Palestijnen van 1948 (Israelische Palestijnen), was enige tijd het vruchtbaarst, maar is nu, met niet meer dan vier kinderen (per vrouw), inmiddels ingehaald door de ultra-orthodoxen (7,6 kind per vrouw!) of zelfs de religieuze joden (religieuze nationalisten alleen al 4,4 kind per vrouw, dus meer dan de Israelische Palestijnen). Maar de 'normale' joodse bevolking draagt ook haar steentje bij. Zelfs als ze afkomstig is uit Europa of Amerika, zet ze een kind meer op de wereld dan gemiddeld in de landen van oorsprong gebeurt en veel meer dan de joden van de diaspora. Het is natuurlijk in haar belang te trachten een zekere aanwezigheid op het demografische toneel te behouden als ze zich tenminste niet volledig uit het politieke kamp wil laten verdringen, zonder *per se* haar toevlucht te moeten nemen tot de militaristische geboortepolitiek van Ben-Goerion, 'iedere joodse vrouw die er wel toe in staat is, maar niet tenminste vier gezonde kinderen op de wereld zet, onttrekt zich aan haar plicht ten opzichte van de natie, zoals een soldaat die zich aan zijn militaire plicht zou onttrekken'. Het ideaal van vier joodse kinderen zal trouwens weer door Shimon Peres opgepakt worden. Shimon Peres, voormalig premier en winnaar van de Nobelprijs voor de Vrede, maar kennelijk weinig gevoelig voor de tegenstelling tussen militante vruchtbaarheid en de eisen van de vrede. De 'moderne' joodse vrouwen doen alles wat in hun macht ligt om in de running te blijven. De Israelische regering helpt ze daarbij en gebruikt een overdaad aan financiële prikkels om de joodse voortplanting op een hoog niveau te houden. De demografen verwachten dan ook dat het joodse voortplantingspotentieel op korte termijn dat van de Palestijnse en islamitische omgeving, met uitzondering van dat van de Palestijnen, zal overtreffen. Ten slotte zal ook de diaspora van de voormalige Sovjet-Unie en van elders door middel van emigratie Israel verder bevolken.

2,4 miljoen extra inwoners in Israel in zo'n korte tijd zou wel eens weinig goeds voor Palestina kunnen inhouden gezien de verleiding voor deze immigranten en die super-grote generaties om, als ze eenmaal de leeftijd hebben bereikt waarop ze het ouderlijk huis verlaten, onmiddellijk 'maagdelijke

gronden' te gaan veroveren, nieuwe ruimtes om te koloniseren. Waar die te vinden? Natuurlijk in Palestijns gebied, net als de 360.000 kolonisten van de periode 1967-2000 gedaan hebben. En waarom ook niet bij de Palestijnen van Israel in Galilea, - daarmee de draad met het rapport-Koening (1976) weer oppakkend -, die men op die manier zou straffen voor hun misdaad solidair te zijn met hun 'neven' van de andere kant van de 'Groene Lijn'?(2)

De Palestijnse bevolkingsgroei is een geweldloze reactie op een halve eeuw van Israelische bevolkingsaanwas. Maar die bevolkingsgroei blijft ondanks alles een bedreiging die de Israeli's proberen in te dammen door de Palestijnen in dichtbevolkte eilandjes op te sluiten, gescheiden van het Israelisch gebied en geïsoleerd zowel van elkaar als van de omliggende Arabische landen. Gezien vanuit Tel Aviv heeft het plan voor een Palestijnse staat op die manier heel weinig te maken met wat de specialisten van het staatsrecht erkennen als een staat met al haar attributen. Het gaat niet zozeer om het oppervlak als wel om de versnippering in een wolk van eenheidjes, van elkaar gescheiden door spinnendebben, namelijk de beruchte rondwegen (*bypass roads*).

De 'oorlog van de wiegen', die de voortplanting in Israel zo stimuleert, door de competitie tussen Palestijnen en joden, sefardische en ashkenazische, gelovigen en ongelovigen, nieuwe immigranten en 'veteranen' die allang geïnstalleerd zijn, gaat gepaard met een heel wat ernstiger demografische rivaliteit in Palestina, waarbij het recht op de grond en het water een rol gaat spelen. Volgens berekeningen van Palestijnse demografen, die trouwens bevestigd zijn door een scala aan internationale specialisten, zal de graad van voortplanting van de Palestijnen - momenteel samen met enkele landen van het Afrika ten zuiden van de Sahara de hoogste van de wereld (in 2000 5,8 kind per vrouw) - in de komende 20 jaar erg hoog blijven. Met een gemiddelde van 3,7 kinderen zal de Palestijnse vrouw veel meer kinderen blijven voortbrengen dan de joods-Israelische vrouwen - 2,3 per vrouw - die toch tot de meest vruchtbare vrouwen van de wereld horen.

Wat zal het effect van deze verschillen

zijn op de bevolkingssamenstelling van Israel en Palestina? Al zal de bevolking van Israel, als staat, nog wel enige tijd die van Palestina in aantal blijven overtreffen, 8,7 tegen 6,6 miljoen inwoners in 2020, zullen op het totale aantal mensen de Palestijnen allang het talrijkst geworden zijn binnen eenslecht afgebakend gebied dat men, al naar gelang zijn politieke voorkeur 'Groot Israel' [*Erez Israel*], het Mandaatgebied Palestina of 'Israel-Palestina' zal noemen. In feite zal het aantal Palestijnen in dat gebied het aantal joden hebben ingehaald in het jaar 2007 als men alleen de joodse bevolking in engere religieuze zin meerekent, en in 2009 als men uitgaat van de recent gesmede notie van 'joodse bevolking in ruimere zin'. Hoewel het statistisch gezien efficiënt is de andere bevolkingsgroep van Israel, die van de Palestijnen, te definiëren op grond van verschil, is deze notie niettemin een heresie op dogmatisch vlak. In die notie worden joden en niet-joden immers zomaar bij elkaar gegooid: christenen en andere gelovigen, evenals de mensen zonder 'geloofsovertuiging'. Het enige criterium is dat ze geen Palestijn zijn.

Hoewel Israel geen Zuid-Afrika is, is de vergelijking toch niet gezocht en absoluut niet alleen maar de mening van geharde anti-zionisten.(3) De oorsprong van de toestroom van de verschillende bevolkingsgroepen heeft er iets mee te maken: immigranten die zich meester maken van de grond van de oorspronkelijke inwoners en dezen in steeds armoediger reservaten plaatsen. Daarginds ging het erom de grootste bevolkingsgroep zijn politieke betekenis te ontnemen en daar gaat het hier nu ook om. In Afrika waren de zwarten altijd in de meerderheid. In Israel en in Palestina zullen de Palestijnen het in minder dan tien jaar worden. Het A-Gebied dat onder volledig Palestijns bestuur is geplaatst (voor B-Gebied geldt dit ten dele), is niet helemaal vergelijkbaar met de bantoestans van Zuid-Afrika, die op grond van taalkundige en ethnische criteria in tien van elkaar gescheiden en elkaar rivaliserende eenheden onderverdeeld zijn. Evengoed hergroeperen ze, zowel hier als daarginds, enorme aantallen leden van een bevolkingsgroep die niet of niet langer het staatsburgerschap van de bezettende macht zal hebben. In Zuid-Afrika bestond de apartheid eruit de zwarten die in de blanke gebieden

woonden ambtshalve hun Zuidafrikaanse staatsburgerschap te ontnemen en hen automatisch die van een van de bantoestans op te leggen, waaraan men ze op basis van hun ethniciteit van staatswege had verbonden. Voor de Palestijnen van Israel - in 1948 slechts 156.000, maar in 2000 1 miljoen - is de oplossing, zoals sommigen aanbevelen, de gedwongen verplaatsing ['transfer', deportatie] (naar de Palestijnse gebieden? naar Jordanië?).(4) Maar zou het niet een vriendelijker oplossing zijn om hen, in navolging van de projecten van de premiers van de apartheid, als buitenlandse inwoners in Israel te laten wonen, ontdaan van hun Israelisch staatsburgerschap?

De vergelijking houdt daar niet op. De zorg om niet-joden te integreren in de context van een 'joodse bevolkingsgroep in ruimere zin' om een hechter front te kunnen vormen tegen de Palestijnse bevolkingsdruk, doet denken aan de pogingen van de Zuidafrikaanse Nationale Partij de kleurlingen en de Indiërs erbij te halen en op die manier een 'niet-zwarte' bevolkingsgroep te creëren, die groter zou zijn dan de puur blanke groep. Het zeer ruime immigratiebeleid ten aanzien van blanken, zelfs ten aanzien van die blanken die zeer vreemd staan tegenover de blanke Zuidafrikaanse cultuur, vooral die van de Afrikaanders of de Angelsaksische, vindt zijn tegenhanger in Israel, waar joden, schijnjoden of joden die niet of nauwelijks praktiserend zijn, onder immigranten zeer talrijk zijn. [zie het kadertje over de immigranten uit de voormalige Sovjet-Unie, elders in dit nummer van *Soemoed*; red.]

Tenslotte, zowel in Israel als in Zuid-Afrika sporen de leiders van de dominante groep in alle toonaarden die groep ertoe aan om meer kinderen te maken. Aan de bezweringen van John Vorster, minister van Bantoezaken, dat de blanke vrouwen, om het zwarte gevaar het hoofd te bieden, een kind meer op de wereld moeten zetten dan ze van plan waren, beantwoordden de op de bijbel geïnspireerde preken van Ben-Goerion: 'zonder een aanmerkelijke stijging van het joodse geboortecijfer, zijn wij veroordeeld een minderheid te worden, zelfs als de dreigementen van de Arabische dictators Israel te vernietigen, door ons nationale

leger verijdeld zijn. Als men dat gevaar verwaarloost, zegt men in feite: 'Wie dan leeft, wie dan zorgt'.

Het 'vroegere' Zuid-Afrika kon bestaan door de meerderheid van de bevolking in bantoestans te stoppen. Men weet wat daar na 1994 van geworden is, toen de demografische en politieke meerderheden samengingen. Voor Israel is de enig mogelijke uitweg uit een valstrik van het Zuidafrikaanse type het accepteren van een echte Palestijnse staat, maar dan ook werkelijk en niet alleen met de lippen beleden.

noten

- 1 Jad Isaac e.a., *An Atlas of Palestine - The West-Bank and Gaza*; Jeruzalem [Applied Research Institute] januari 2000, 201 pp.
- 2 'Plannen van de regering om de joodse bevolking in Galilea te verdubbelen', *Ha'aretz* van 8 november 2000 [zie ook het kadertje 'Barak: kampioen nederzettingen bouwer', elders in dit nummer van *Soemoed*; red.]
- 3 Bijvoorbeeld Elie Barnavi, *Une histoire moderne d'Israel*; Paris [Flammarion], coll. 'Champs', 1988, p. 273, die het risico opwerpt van een Zuid-Africanisatie, door verdunning van de joodse meerderheid in een Groot-Israel.
- 4 Frédéric Encel in: *Libération* van 11 oktober 2000. Zie het antwoord van Alain Gresh, 'Apartheid', in: *Le Monde Diplomatique* van november 2000.

---

uit: *Revue d'Études Palestiniennes*; nummer 26 (winter 2001), pp. 76-80

Youssef Courbage is demograaf te Parijs en co-auteur (met Philippe Farques) van: *Christians and Jews Under Islam*; Londen [I.B. Tauris] 1997.

vertaling: Martha Hovy

Gaza: steeds meer kinderen

Deborah Sontag

De zeven maanden zwangere Hanan Suelem wiebelt, heen en weer, op een harde bank in een kale kliniek. Onder haar fleurige hoofddoek, die stijf onder haar kin met een vlinderspeld bijeengehouden wordt, staat haar gezicht treurig, het gezicht van een oude vrouw.

Ze is pas 34 maar voelt zich erg vermoeid. Haar eerste twee kinderen waren gepland, de volgende vier waren 'ongelukjes'. Dit keer, na één ongelukje te veel, smeekte ze islamitische geestelijken haar permissie te geven voor een abortus. Zij vertelden

haar, zo zei ze, dat ze daarmee 'een ziel zou doden'. Ze had hun geantwoord dat haar eigen ziel stervende was.

'Na deze, niet meer, nooit meer', spreekt ze bijna fluisterend. Ik heb gehoord van het spiraaltje. Direct na de bevalling laat ik er eentje inbrengen. Er zijn hier al meer dan genoeg kinderen'.

Als om dat te demonstreren, gaan buiten de kliniek, de scholen uit. Scholen die in twee of drie ploegen werken om zo de groeiende Palestijnse jeugd te kunnen opvangen. Duizenden meis-

jes in gestreept schooluniform en jongens in spijkerbroek nemen bezit van de zanderige straten, al klossend door modderplassen, klimmend op afvalhoopen, op weg naar hun barakken van beton met golfplaten dak.

De bevolkingsexplosie in de door het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) bestuurde Strook van Gaza lijkt zonder weerga in de wereld. Haar bevolking van 1,1 miljoen zielen - waarvan de helft jonger dan 15 jaar - zal zich, naar verwacht, tegen het jaar 2014 hebben verdubbeld. Dat gaat het gebied onvoorstelbaar onder druk zetten, een gebied dat nu al in hoge mate overbevolkt is. Er heerst grote werkloosheid, de woongelegenheden zijn er allerberooft en er zijn bijna geen natuurlijke hulpbronnen. De huidige bevolking van de Westelijke Jordaanoever van zo'n drie miljoen zal dan samen met die van Gaza naar verwachting de 5,5 miljoen bereiken.

Gaza's bijzonder hoge vruchtbaarheidgraad van zeven kinderen per vrouw is vergelijkbaar met die van Somalië of Oeganda. Maar anders dan in die landen bestaat er weinig of geen kindersterfte en worden de volwassenen relatief oud. Dat leidt tot een *boom* die de Palestijnen en hun leiders nu voor moeilijke keuzen stelt.

Geboortebeperving is een centrale kwestie in Gaza - centraal althans voor veel jonge Palestijnen die zeggen niet hun kinderen de ellende te willen aandoen die zij zelf meemaakten in arme, veel te grote gezinnen. Maar voor de jonge Palestijnse regering met haar conservatieve, door mannen gedomineerde, islamitische maatschappij ligt geboortebeperving cultureel gevoelig en politiek complex. Grote families zijn niet alleen traditioneel, maar vormen ook een punt van nationalistische trots.

Voor de vijf jaar oude PNA vormt het

Israel: 62 procent van de immigranten uit voormalige Sovjet-Unie niet joods

Bijna tweederde van de nieuwe immigranten vanuit de voormalige Sovjet-Unie, die in de eerste helft van 2000 in Israel arriveerden, blijken niet joods te zijn. Dat verklaarde in september van het afgelopen jaar het Ministerie van Diaspora Zaken. In dezelfde periode van het jaar daarvoor lag dit percentage op 50 procent. Sinds het uiteenvallen van de Sovjet-Unie in 1989 hebben joodse of 'joodse' immigranten verreweg het grootste aantal migranten (in totaal zo'n 1 miljoen) naar Israel gevormd.

Bij dit alles dient men te bedenken, dat op basis van de Wet op de Terugkeer ook een kleinkind van een jood het Israelische staatsburgerschap

wordt verleend, ook al zijn diens ouders niet joods [waarbij als criterium geldt, dat iemand jood is wanneer hij/zij uit een joodse moeder is geboren, of tot het joodse geloof is overgegaan; red.] Desondanks voldeed in de genoemde periode nog altijd bijna tweederde van de immigranten niet aan de criteria die de wet stelt.

Veel van de immigranten zijn gehuisvest in joodse nederzettingen in de Bezette Gebieden.

bron: *Ha'aretz* van 18 september 2000

bevolkingsprobleem een uitdaging, zij het een niet publiekelijk erkende. Officieel hebben de Palestijnse leiders lange tijd bevolkingsgroei voorgestaan als een manier om de Israëli's in getal te overtreffen in het land dat de twee groepen delen.

In de praktijk echter ondersteunen de Palestijnse ambtenaren van Volksgezondheid en van Onderwijs die samenwerken met buitenlandse donors en internationale organisaties, in stille geboortebepanking, door middel van een gestage uitbreiding van klinieken en publieke dienstverlening. Vrouwen krijgen informatie over de verschillende methoden van contraceptie die volgens de islam aanvaardbaar zijn - alles, behalve permanente middelen zoals sterilisatie of het afbinden van eileiders.

'Politiek gesproken zijn onze leiders er vast van overtuigd dat de demografische route de aangewezen weg is om het op punten van de Israëli's te winnen', aldus dr Hassan Abu Libneh, directeur van het Palestijnse Bureau voor Statistiek.

'In hun toespraken zijn ze voor meer kinderen, maar in de praktijk trachten ze het omgekeerde te bevorderen. De Ministeries van Volksgezondheid en Onderwijs doen er veel aan', merkt hij op.

Onderzoekingen wijzen op groeiende acceptatie en gebruik van geboortebepanking gedurende de laatste jaren, met name van het spiraaltje en de pil. Maar weinig vrouwen nemen condooms mee uit de kliniek. De mannen in Gaza weigeren het gebruik ervan.

De ambtenaren van Volksgezondheid en Onderwijs passen wel op geboortebepanking te propageren. Kies spreken ze over het 'over meer tijd verdelen van het krijgen van kinderen', er de nadruk op leggend dat ze het niet hebben over het beperken van de gezinsgrootte. Want dat zou in strijd zijn met de islam.

'Wij vertellen ze dat tussenruimtes tussen het krijgen van baby's normaal en natuurlijk zijn', aldus dr Amna Abed die een kliniek in Gaza runt. 'Wij vertellen ze dat in de Koran staat: Onze God zegt dat borstvoeding twee jaar moet duren. En daarna volgen negen maanden zwangerschap'.

Sheikh Abd al-Karim Kahlut, de moefti [wetgeleerde] van Gaza, is al even geporteerd voor 'tussenruimte'. In zijn kantoor in Gaza geeft hij een heel verhoog over de bijwerkingen van spiraaltje en pil. Hij is oud en blind en zijn verhaal is onverwacht openhartig. Zijn secretaris onderbreekt hem gedurig om er zeker van te zijn dat hij het goed heeft begrepen. 'Sterke bloedingen', vraagt hij, terwijl hij zijn pen laat balanceren. Zogend?'

De *moefti* zegt minstens 20 telefoontjes per dag te krijgen van echtparen die advies over geboortebepanking willen. Hij adviseert de onbetrouwbare methode van vruchtbaarheidsdrukking door voortgezette borstvoeding. Veel Gazaanse vrouwen hielden daarmee op toen internationale organisaties hen leerden hun baby's vroegtijdig te spenen. Maar hij raadt vrouwen wel een bezoek aan een kliniek aan om zo nodig modernere methoden te leren.

'In het Midden-Oosten werd, na beëindiging van de oorlogen en de verbreiding van betere medicijnen tegen fatale kinderziekten, *family planning* essentieel', merkt hij op. De islam wil voor moeder en kind een goed leven, in waardigheid. Dat betekent meer rust. Wij willen niet dat de vrouwen zo belast worden dat zij hun kinderen op straat gooien'. 'Wel heeft Mohammed, aldus de *moefti*, gezegd: 'trouw, krijg veel kinderen. Zo kan ik trots op jullie zijn'.

'De godsdienst zendt gemengde signalen uit' zegt hij. En dat doet ook de regering. Ten tijde van de *Intifada* [Palestijnse volksopstand, 1987-1993; red.] riep Yasser Arafat persoonlijk op tot het krijgen van meer kinderen voor de goede zaak, om 'martelaren' in de strijd te kunnen vervangen. En jongeren vernielden abortus-klinieken, die zij als defaitistisch beschouwden. Aldus dr Abed.

De vruchtbaarheid steeg gedurende de *Intifada*, misschien deels ten gevolge van de officiële aanmoediging, maar ook omdat de Gazanen vijf jaar lang als gevolg van een uitgaansverbod 's-avonds binnen moesten blijven. Toen de PNA met haar magere budget het bewind overnam, had deze te maken met de effecten van eerdere PLO-cam-

pagnes, de *Intifada* en de ingewortelde normen alsmede een van de hoogste vruchtbaarheidsgraden ter wereld.

De vrouwen in Gaza hebben gemiddeld 7 kinderen en op de Westelijke Jordaanoever 5,6. In Israël is dit 2,7, overeenkomend met het wereldgemiddelde.

Maar Gaza is, statistisch gezien, een geval apart. Terwijl de vruchtbaarheidsgraad met die van hopeloos arme landen als Somalië vergelijkbaar is, zijn voeding en gezondheidszorg veel beter. Dit is vooral vanwege prenatale en kinderzorg dankzij de vele niet-gouvernementele organisaties (NGOs) in Gaza, en speciaal in vluchtelingenkampen als Jabaliya, die door de Verenigde Naties worden gerund.

Als gevolg daarvan is er veel minder kindersterfte in Gaza en worden de mensen er ouder. In Somalië sterven 122 van de 1000 baby's binnen een jaar, in Gaza slechts 21. De levensverwachting in Somalië is 45 tot 49 jaar, in Gaza 73. Dientengevolge behoort de bevolkingsgroei in Gaza met meer dan 4 procent per jaar tot de hoogste ter wereld. In Israël is het 2 procent inclusief een hoog immigratie-niveau.

Israels bevolking van 6 miljoen, van wie 5 miljoen joden, zal naar verwachting over 25 jaar 8,3 miljoen zielen tellen. De Palestijnen voorspellen dat in die zelfde periode hun bevolking van iets meer dan 3 miljoen zielen nu, waarvan 1,1 in Gaza, tot 7,4 miljoen zielen, waarvan 3 miljoen in Gaza, zal toenemen. Voor Gaza, dat nu al zo dicht bevolkt is, lijkt dat onvoorstelbaar.

'Ik heb er geen bezwaar tegen dat de Gazanen doorgaan met kinderen te krijgen, maar zij zullen dan wel moeten verhuizen', merkt dr Abu Libneh op, de chef statistiek van de PNA. 'Alleen al geografisch gezien, kunnen zij er niet bij, nog afgezien van voeding en werkgelegenheid'. Hij stelt dat alleen een agressief programma van geboortebepanking het groeipercentage kan drukken. Maar de Palestijnse regering is totaal niet geïnteresseerd. Het erkent de groei niet als een prioriteitsprobleem.

Palestijnse pleitbezorgers van een beleid van duurzame ontwikkeling zijn

vrouwvriendelijk. Zij dringen krachtig aan, overigens zonder veel hoop, op een wet die de wettelijk toegestane minimum-leeftijd om te trouwen verhoogt om daarmee het begin van de periode van het krijgen van kinderen wat op te schuiven. De helft van de Palestijnse vrouwen trouwt voor haar 18e. In Gaza mogen ze al op haar 15e trouwen. Op de Westelijke Jordaanoever vanaf het 17e jaar.

'Eenmaal getrouwd op je 15e, ga je niet langer naar school', zegt dr Rabah Muhana, een arts die campagne voert voor gezondheid en zelfbeschikking van vrouwen in de reproductieve leeftijd. Wat moet ze doen als ze thuis zit en geen zeven of acht kinderen heeft?'

De cultuur moedigt vrouwen aan zolang door te gaan met het krijgen van kinderen totdat ze tenminste een paar zonen heeft. 'De meisjes tellen niet mee als het gaat om de grootte van het gezin' zegt dr Munir Farra, hoofd van klinieken in Gaza. 'Zij beginnen de moeder te condoleren als ze een meisje krijgt: 'OK, die zal je helpen', zeggen de mensen, 'maar probeer het nog eens. Misschien heb je geluk, de volgende keer''.

Zo gezien moet Hameed Daya (48), een projectontwikkelaar, wel een heel gelukkig man zijn.

Hij is vader van tien jongens. Zijn vrouw wilde *per se* een dochter. Maar acht jaar geleden gaf ze het op tot vreugde van meneer Daya. Maar zijn vrouw vergiste zich toen ze dacht te oud te zijn om nog zwanger te raken. Nu, op haar 43e, is ze opnieuw in verwachting - een elfde jongen. 'Ik kan nu een voetbalteam samenstellen', zegt meneer Daya.

'Ik kom uit een arme familie, en ik wilde niet dat mijn kinderen zouden moeten doormaken wat ik doormaakte', merkt hij op. 'Op de een of andere manier heeft God mij meer geld gegeven naarmate ik meer kinderen kreeg. Maar er zijn grenzen en die zijn nu bereikt. Hoe kan ik ze ooit allemaal een opleiding laten volgen en een huis en hun bruiloft betalen? Ik probeerde mijn vrouw abortus te laten plegen. Ik

ging naar de *moefiti* en ik loog tegen hem. Maar hij zei "*haram*", oftewel "dat kan absoluut niet". Hij maakte mij bang'.

Deborah Sontag is journaliste. Haar artikelen verschijnen in onder meer de *International Herald Tribune*.
vertaling: Rudi Cornelissen

voorstanders in Israel van 'transfer' van Palestijnen confereren

een zeer ontroerend scenario

De zogeheten 'transfer' (lees: massale verdrijving) van Palestijnen is het antwoord van de Zionistische Beweging, later de staat Israel, voor de 'demografische dreiging' die Palestijnen in een joodse staat zouden vormen. Hieronder een onthullend verslag van een recente bijeenkomst van 'transfer'-voorstanders.

De harde kern van Israels politieke en defensie-establishment is met een stuk op de proppen gekomen dat overeenkomt met de opvattingen van uiterst rechts, in het bijzonder met betrekking tot de Palestijnen en Israelische Arabieren [hierna Israelische Palestijnen; red.].

Zo'n drie maanden geleden belegde het Interdisciplinair Centrum in Herzliya een grote conferentie over 'De balans van de nationale kracht en veiligheid in Israel'. De organisatie lag bij toonaangevende figuren in de defensie-establishment en de academische wereld - onder meer Yitzhak Hofi, Meir Amit, Shabtai Shavit, Zalman Sheval en de professoren Haim Harari en Ehoed Sprinzak. De inleiders waren Israels meest vooraanstaande deskundigen op het terrein van politiek, defensie en wetenschap, en de 300 deelnemers waren ook prominenten. In de woorden van Netanyahu's vroegere politiek adviseur dr. Uzi Arad, voorzitter van en leidende geest achter deze conventie: 'Als je er niet bij was, hoor je blijkbaar niet bij de eredivisie'.

Na afloop hebben de organisatoren zich ingespannen om de ideeën die tijdens de conventie naar voren kwamen, samen te vatten en in één stuk weer te geven. Dit uittreksel, getiteld

'De balans van de nationale kracht en veiligheid in Israel: beleidsadviezen', verscheen vorige week en werd op een feestelijke ceremonie aangeboden aan president Moshe Katzav. Het is zeer verbazingwekkend: de harde kern van Israels politieke en defensie-establishment is met een stuk op de proppen gekomen dat, wat sommige aanbevelingen en ook de algemene toonzetting betreft, overeenkomt met de opvattingen van uiterst rechts.

Dit geldt met name voor het belang dat gehecht wordt aan de demografische dreiging die de Palestijnen [in de Bezette Gebieden] en Israelische Palestijnen vormen voor joods Israel. Het stuk vermeldt dat het geboortecijfer van de moslims in Israel (4,6 per vrouw) bijna het dubbele is van dat bij Israelische joden (2,6). Thans is ruwweg één op de vijf Israelische burgers een islamitische Palestijn. Binnen 20 jaar zal de verhouding één op drie zijn. Het stuk benadrukt niet alleen de veiligheidsrisico's en de implicaties voor Israels identiteit als joods-zionistische staat, maar ook de economische vertakkingen: 'Israels groeiende Arabische sector vertoont sociaal-economische karakteristieken die deze tot een molensteen rond Israels hals zullen maken. Slechts een zeer klein percentage van de Arabische bevolking behoort tot de beroepsbevolking, maar

Yair Sheleg

hun gebruik van de openbare voorzieningen (bijstand, sociale voorzieningen, onderwijs en gezondheidszorg) ligt veel hoger dan hun relatieve aandeel in de totale bevolking.'

Het stuk doet een aantal belangrijke aanbevelingen, waaronder de introductie van een beleid dat drie of vier kinderen per gezin aanmoedigt, terwijl tegemoetkomingen aan grote gezinnen worden ingetrokken, en het afdwingen van de wet tegen de polygamie.

Andere aanbevelingen zijn: joden aanmoedigen zich te vestigen in demografisch problematische gebieden - vooral Galilea, de Jezriël Vallei en de Negev - onder andere 'om te voorkomen dat een geografisch aaneengesloten Arabische meerderheid het land in tweeën zal delen', en bevolkings-uitwisselingen toepassen tussen Israel en een toekomstige Palestijnse staat (tegen die staat spreekt het stuk zich niet uit). Dat laatste wil zeggen: stukken joodse nederzetting ten oosten van de Groene Lijn bij Israel inlijven, en de Palestijnen soevereiniteit geven over stukken waar zij wonen (waaronder gedeelten van de 'Kleine Driehoek', Oost-Jeruzalem en concentraties van bedoeïenen in de noordelijke Negevwoestijn).

bevolkingsexplosie

Ook wordt voorgesteld de Palestijnen woonachtig in de staat Israel de keuze te geven tussen volledig Israelisch burgerschap of Palestijns burgerschap met permanente verblijfsrechten in Israel. Om tegenwicht te vormen tegen het Arabische electoraat beveelt het stuk

aan dat Israelische burgers die in het buitenland wonen aan verkiezingen mogen deelnemen zonder in Israel te hoeven zijn, op dezelfde wijze zoals Amerikanen in het buitenland mogen stemmen.

Het stuk vermeldt dat de natuurlijke bevolkingsaanwas van de Palestijnen die in de Bezette Gebieden [in Israëliisch jargon: *the territories*; red.] wonen nog hoger is dan die van de

Israelische Palestijnen. Elke twintig jaar verdubbelt deze bevolking zich. Dr. Uzi Arad benadrukt dat de Strook van Gaza de hoogste natuurlijke bevolkingsaanwas ter wereld heeft: 4,4 procent.

Economisch zaten de Palestijnen ook vóór de *Intifada* al lelijk in de knel: sinds de Akkoorden van Oslo getekend zijn is het bruto nationaal produkt met 20 percent gedaald. Dit probleem is

vooral in de Strook van Gaza nijpend: 'Gaza heeft geen natuurlijke rijkdommen, het lijdt onder ernstige overbevolking, wat ook weer schadelijk is voor het milieu, en er is niets dat investeerders kan aantrekken.' Al deze factoren, aldus de schrijvers van dit stuk versterken de legale en niet-legale pogingen om naar Israel te verhuizen (sinds 1967 hebben bijna 100.000 Palestijnen zich in Israel gevestigd krachtens gezinsherenigings-regelingen).

Deze problemen kunnen aangepakt worden, aldus het stuk, met middelen die het idee van verplaatsing van mensen ('transfer') in de herinnering roepen - zonder dat het woord uitdrukkelijk genoemd wordt: 'Als de Palestijnse bevolking van de Bezette Gebieden haar tempo van groei niet beteugelt, zal het nodig zijn een plek te vinden voor hervestiging buiten de staat Israel (misschien oostelijk van de rivier de Jordaan).' Het stuk beveelt aan dat de internationale gemeenschap haar hulp aan het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) afhankelijk maakt van de invoering van maatregelen voor bevolkingsregulering, 'zoals in het geval van Egypte gebeurd is'. Onder de huidige omstandigheden zal toelating van Palestijnse vluchtelingen uit heel de Arabische Wereld tot de door de PNA bestuurde gebieden, om van Israel niet eens te spreken, hun narigheid slechts bestendigen.

De economische hulp die de internationale gemeenschap geeft, verliest ook aan betekenis naarmate de aantallen toenemen: zelfs een eenmalige schenking van 10.000 dollar per persoon loopt op tot het kolossale bedrag van 50 miljard dollar, terwijl de internationale toezeggingen hoogstens 2 miljard dollar bedragen.

Heeft dit stuk de politiek van 'transfer' (verplaatsing) overgenomen van Knesset-lid Rehavam Ze'evi?

'Het woord 'transfer' heeft een agressieve lading', aldus Arad. 'De Palestijnen hebben de beslissing genomen, dat zij de hoogste natuurlijke bevolkingsaanwas ter

Foto: Associated Press

wereld willen hebben, maar ze hebben er de middelen niet voor. Ze zitten allemaal dicht opeengepakt in een klein gebiedje. En wat moeten mensen die echt in hun welzijn geïnteresseerd zijn dan doen? Hen in de Strook van Gaza laten zitten betekent dat je hen veroordeelt tot een leven vol ellende. Als je er bezwaar tegen maakt hen ergens anders heen te brengen alleen maar omdat dat lijkt op 'transfer', dan betekent dat eigenlijk dat je ze in een concentratiekamp houdt. Moet een humanitaire oplossing afgewezen worden alleen om waar deze in de ogen van sommige mensen op lijkt?

Gevraagd of de verschuiving naar Palestijns bestuur zal worden opgelegd aan Palestijnen die dichtbij de Groene Lijn wonen, ook al is bekend dat zij dat niet willen, antwoordt Arad: 'In een democratische staat beslist de meerderheid waar de landsgrenzen liggen. Net zoals de regering kan beslissen zich terug te trekken uit gebieden in Judea en Samaria [kolonistaal voor de Westelijke Jordaanoever; red.] kan ze ook beslissen over uitwisseling van grond overal elders in het land.'

'Als over de kwestie beslist wordt in overeenstemming met de democratische procedures, in dit geval misschien met een tweederde meerderheid, en de betrokken bevolkingsgroepen krijgen schadevergoeding, zie ik hier geen probleem. Als deze mensen Israëliësch burger willen blijven, kunnen we suggereren dat ze naar een ander deel van het land verhuizen, maar ze kunnen niet in Oemm al-Fahm blijven zitten en dicteren wie de soevereiniteit heeft.'

sterk tegen zwak
Het stuk bevat ook enkele controversiële aanbevelingen in de economische sfeer. In feite, zo betogen de opstellers, heeft Israël twee aparte bevolkingen: 4 miljoen mensen die in een westers-technologische samenleving leven, en 2 miljoen mensen (Israëliëse Palestijnen, ultra-orthodoxe joden en buitenlandse arbeiders) die leven alsof ze zich in een Derde Wereldland bevinden. De sociale wetgeving in Israël bevordert een hoog geboortecijfer bij de niet-zionistische bevolkingsgroepen, en dat trekt uiteindelijk middelen weg van de zionistische bevolking. Om de kloof tussen de bevolkingen te dichten zal een forse inspanning nodig zijn ter

wille van onderwijs, gezondheidszorg en welzijn in de zwakkere sectoren.

'Anderzijds, om een kwalitatieve voor-sprong te behouden en de grondslag te leggen voor een geavanceerde technologische samenleving, zullen we zwaar moeten investeren in het onderwijs voor de sterkere bevolking, en de landelijke infrastructuur op het gebied van vervoer en communicatie enorm moeten verbeteren', schrijven de opstellers van het stuk.

Gezien de beperkte middelen van het land 'zal het niet mogelijk zijn in twee gebieden tegelijkertijd te investeren - kloven dichten én topkwaliteit bevorderen. En omdat dat zo is moet de keuze gemaakt worden voor topkwaliteit bevorderen.' Om het eenvoudig te stellen: de sector die al een voorsprong heeft nog verder vooruit brengen is een zaak die voorrang moet hebben boven het versmallen van de kloof tussen de sterkere en zwakkere bevolkingen. Anderzijds beveelt het stuk een massale investering aan in technologisch en wetenschappelijk onderwijs voor alle Israëliëse kinderen - zelfs tot en met 'een laptop voor elk schoolkind'.

'Maatschappelijke kloven dichten is een belangrijke doelstelling, maar topkwaliteit bevorderen is ook een belangrijke doelstelling', zegt Arad. 'De natuurlijke neiging is om te zeggen: laten we een beetje van het een en een beetje van het ander doen. In de wereld van de werkelijkheid pakt dat uiteindelijk funest uit voor beide doelstellingen. Je zult er niet in slagen de kloven te dichten, maar anderzijds, als je slechts de helft van het aantal benodigde wegen aanlegt, ben je niet in staat de mondiale concurrentie bij te houden. Daarom bevelen wij investering in kwaliteit aan. Daarbij gaan we ervan uit dat dit op lange termijn niet alleen de 'staat' ten goede zal komen, maar ook het afzonderlijke individu.'

Voor wie mocht vrezen dat het negeren van maatschappelijke kloven niet alleen schade zal toebrengen aan de zwakke sectoren maar ook aan het streven naar maatschappelijke solidariteit heeft Arad een geruststelling: 'Het is gebleken dat de maatschappelijke kloven die thans bestaan de bereidheid van de mensen om 'iets voor het land te doen' niet verminderd heeft. Het is niet bewezen dat de zwakkere secto-

ren in dit opzicht minder gemotiveerd zijn dan de sterkere sectoren. Met andere woorden: maatschappelijke kloven dichten is iets wat we doen uit een behoefte aan rechtvaardigheid, niet als een middel om nationale solidariteit op te bouwen.'

Te oordelen naar de aard van de aanbevelingen van dit jaar, de gerespecteerde deskundigen die deze hielpen formuleren en de plannen om de bijeenkomst van Herzliya tot een jaarlijkse gebeurtenis te maken, is er alle reden om in deze conferentie het leidende forum voor het conservatieve denken in Israël te zien.

Arad is voorzichtiger: 'Het is belangrijk om nadrukkelijk te zeggen dat dit niet noodzakelijk het standpunt van het Interdisciplinaire Centrum is. Dit zijn opvattingen die uit de conferentie naar voren zijn gekomen, en het is zeker niet zo dat bij het Centrum iedereen het ermee eens is. We hebben ook andere meningen gehoord tijdens de conferentie, maar in dit stuk staan de aanbevelingen die aansluiten bij de algemene stemming.'

'Wat de richting betreft, komen we misschien overeen met de 'conservatieve', meer wantrouwende benadering van buitenlandse politiek en defensie. Maar wij geloven ook in krachtige overheidsbemoediging met de economie en de samenleving als middel om nationale doelstellingen naderbij te brengen, en dat druipt in tegen de traditionele conservatieve denkwijze.'

'Het woord 'conservatief' heeft de lading van het handhaven van de bestaande orde, van pas op de plaats maken. Wij hebben de tegengestelde benadering. Wij zeggen: Wanhoop niet. Pieker niet over het idee dat Israël ten ondergang gedoemd is. Er kan heel wat gedaan worden, en we hebben ons lot echt in eigen hand. Dat is zeker een optimistische gedachte.'

---

uit: *Ha'aretz* van 23 maart 2001

Yair Sheleg is redacteur van *Ha'aretz*.

vertaling: Paul Kuiper

Baraks politieke zwanezang het overleg in Taba ontrafeld

Geoffrey Aronson

De gesprekken die door Israel en het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) in de nadagen van de regering van Ehoed Barak in Taba en Eilat zijn gevoerd, betekenden zowel een conceptuele als praktische doorbraak op de centrale kwestie van de territoriale dimensies van een [te vormen] Palestijnse staat en de daarmee samenhangende omvang van de annexatie door Israel van in de Juni-Oorlog van 1967 veroverd gebied.

Door standpunten los te laten, die nog tijdens de onderhandelingen in Camp David en Washington werden ingenomen, wijzigde de regering-Barak haar opstelling op het punt van lang gekoesterde en op grondgebied gebaseerde veiligheidseisen. Dit gaf ruimte voor een ingrijpende herziening van haar aan de joodse nederzettingen gerelateerde behoeften. Op hun beurt presenteerden de Palestijnen voor het eerst een kaart, op basis waarvan Israel de annexatie van enig grondgebied van de Westelijke Jordaanoever (en Oost-Jeruzalem) werd toegestaan - waar de daar gesitueerde joodse nederzettingen demografische realiteiten hebben gecreëerd die moeilijk genegeerd kunnen worden - in ruil voor land in Israel dat van dezelfde kwaliteit is. Ondanks dat de Palestijnse onderhandelaar Aboe Ala sprak over 'zeer substantiële vooruitgang', zijn er aanzienlijke obstakels gebleven voor wat

betreft het vinden van een oplossing voor de tegenstrijdigheid tussen de territoriale eisen van de Palestijnen enerzijds en die van Israel inzake de joodse nederzettingen anderzijds.

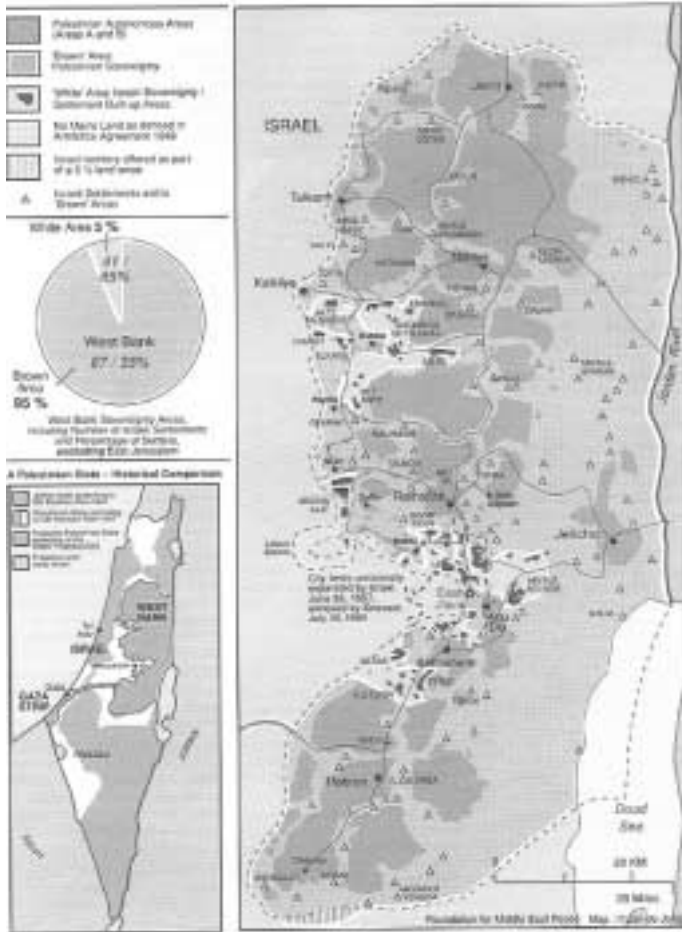
Op basis van de *final status*-kaart, zoals die in januari 2001 door Israels onderhandelaar Gilad Sher is gepresenteerd, stelde Israel de annexatie voor van 5 procent van de Westelijke Jordaanoever. Een reconstructie van dit voorstel, op basis van uitgebreid onderzoek, is neergelegd in bijgevoegde kaart (*Final Status Map Presented by Israel - Taba, January 2001*). De kaart is in een aantal opzichten opmerkelijk. Op een conceptueel niveau maakt deze de Israelische veiligheidseisen los van territoriale/nederzettingen kwesties.

Anders dan in het geval van de kaart die Israel in december 2000 presen-

teerde, liet Israel de eis los van veelomvattende *lease*-regelingen in de Jordaan Vallei, langs de zuidelijke rand van de Westelijke Jordaanoever en rond Kyriat Arba [bij Hebron]. Daardoor ontstond ruimte voor meer productieve discussies over de vorming van discrete, beperkte steunpunten ten behoeve van de [lees: Israels] veiligheid in de Jordaan Vallei - regelingen die geen territoriale of nederzettingen dimensie zouden hebben en die niet afhankelijk gesteld zouden worden van Israels controle van de belangrijkste transportroutes.

Deze nieuwe opstelling van Israel legde tevens de basis voor het terugschreeven van haar territoriale eisen langs de oost-west corridors in de omgeving van [de omvangrijke joodse nederzettingen] Ariel en Ma'ale Adumim, hetgeen de territoriale continuïteit van de te vormen Palestijnse staat aanzienlijk ten goede komt. De corridors naar [de joodse nederzettingen] Keddumim en Shavel Shomron ten westen van Nabloes, naar Shilo en Eli via Route 60, van Ma'ale Adumim naar Bet El en Ofra ten noordoosten van Ramallah, en ten oosten van Ma'ale Adumim naar de Jordaan Vallei, maken niet langer deel uit van het territorium dat door Israel wordt geclaimd. Deze corridors ten behoeve van de joodse nederzettingen steken als dunne, maar lange territoriale 'vingers' diep in Palestijns grondgebied. Zij maken controle mogelijk van alle belangrijke kruispunten en delen het gebied op in sectoren, die veel gemakkelijker kunnen worden gecontroleerd dan wanneer het om een aangesloten blok zou gaan.

Israels meer restrictieve toepassing van dit geopolitieke mechanisme stond de realisatie van een ander kernpunt in Baraks nederzettingenprogramma in de weg - de incorporatie van tenminste 80 procent van de joodse kolonisten op de Westelijke Jordaanoever in Israel, zonder die in geannexeerd Oost-Jeruzalem. De Taba-kaart zou de drempel verlagen naar 65 procent van de joodse kolonisten op de Westelijke Jordaanoever, exclusief die in Oost-Jeruzalem. De kaart gaf aan dat meer dan een derde van de joodse kolonisten, woonachtig in 87 nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever, geëvacueerd zouden moeten worden. De waarde van het onroerend goed in

deze buitenposten zou afgetrokken worden van de claims inzake compensatie van bezit in Israël van Palestijnse vluchtelingen.

De Taba-kaart vertoont zowel in conceptueel als in territoriaal opzicht gelijkenis met het Aboe Mazen-Beilin Plan van 1995, dat een Palestijnse bereidheid duidelijk maakte om te overwegen nederzettingenblokken te ruilen voor evenzoveel Israëlisch grondge-

biale continuïteit en onbelemmerde verplaatsing over de weg, zou deze geen oplossing hebben aangedragen voor de resterende tekortkomingen die zich doen voelen inzake territoriale continuïteit en corridors voor vervoer en transport op cruciale punten nabij Jeruzalem, Ramallah, Bethlehem, Qalqilya en Nabloes.

De kaart die door de Palestijnse onderhandelaar Aboe Ala is ingebracht,

biedt. Een kaart waarop de uitgangspunten van dit plan zijn aangegeven is nimmer vrijgegeven en de kwestie blijft tot de dag vandaag controversieel.

Met de *final status*-kaart, als ingebracht in het overleg in Taba, worden voor het eerst de Palestijnse zorgen aan de orde gesteld, dat de omvang van de Israëlische eisen die uit het bestaan van de nederzettingen voortvloeien, definitief de territoriale samenhang van de Westelijke Jordaanoever en die van Palestijns Oost-Jeruzalem zouden fragmenteren en daarmee de sociaal-economische levensvatbaarheid van een te vormen Palestijnse staat zouden ondergraven. Hoewel Baraks kaart een verbetering betekent op het niveau van Palestijnse terri-

toriale continuïteit en onbelemmerde verplaatsing over de weg, zou deze geen oplossing hebben aangedragen voor de resterende tekortkomingen die zich doen voelen inzake territoriale continuïteit en corridors voor vervoer en transport op cruciale punten nabij Jeruzalem, Ramallah, Bethlehem, Qalqilya en Nabloes. De kaart van Aboe Ala onderstreept drie belangrijke Palestijnse doelstellingen: het terugbrengen van het door Israël te annexeren grondgebied tot de helft van de huidige door nederzettingen bebouwde gebieden; het tot een minimum terugbrengen van het aantal Palestijnen op het deel van de Westelijke Jordaanoever dat door Israël geannexeerd zou worden, van meer dan 20.000 als voorzien op basis van Israëls Taba-kaart, tot vrijwel nul; afwijzing van de annexatie van welk deel dan ook van de joodse nederzettingen Ma'ale Adumim of Givat Ze'ev in de regio Jeruzalem.

(...)

uit: *Settlement Report* (tweemaandelijks publicatie van de Foundation for Middle East Peace in Washington) van maart-april 2001.

Geoffrey Aronson is verbonden aan de Foundation for Middle East Peace (Washington).

vertaling Rudi Cornelissen

Barak: kampioen nederzettingen bouwen!

In het kalenderjaar 2000, onder premier Ehoed Barak die in het Westen doorging voor een vredesduif, werd in de Bezette Gebieden de bouw gestart van 1943 woonhuizen - **het hoogste aantal sinds 1992**. Dat is onlangs gebleken uit gegevens van het Ministerie van Huisvesting, aldus het Israëlische dagblad *Ha'aretz* van 27 februari jl.

Gedurende de regeerperiode van Barak (juni 1999 tot december 2000) steeg het aantal joodse kolonisten in

de Bezette Gebieden (exclusief Oost-Jeruzalem) met 22.419 tot ruim 200.000 (cijfers van de Foundation for Middle East Peace in Washington). Hoezo vredesproces?

Op 8 november jl. wist *Ha'aretz* voorts te melden, dat het kantoor van de premier en het Ministerie van Defensie werkten aan een plan om de joodse bevolking in de Misgav-regio in Galilea (Israël) te verdubbelen, als antwoord op de mini-*Intifada* van een maand eerder waarbij 13

Palestijnen door de Israëlische politie- en legereenheden werden gedood. In Centraal-Galilea wonen momenteel bijna zes maal zoveel Palestijnen als joden (300.000 tegenover 55.000).

Het is een vergeten aspect van het Israëlisch-Palestijnse conflict, dat in Israël zelf de onteigening van Palestijnse grond - net als in de Bezette Gebieden - aan de orde van de dag is. De strijd van de Palestijnen zal daarom niet stoppen met de ontruiming door Israël van de Bezette Gebieden.

een gehandicaptenbusje voor Rashidiye is onderweg

Benji de Levie

Rond 25 april zal er in de haven van de Libanese hoofdstad Beiroet een opvallende bus gelost worden. Een witte Mercedes, speciaal ingericht voor het vervoer van gehandicapten en tot aan de nok toe gevuld met kleding, speelgoed en rolstoelen. Van drie kanten voorzien van een tweetalig opschrift: *Donated by the friends of the Palestine Foundation Rotterdam. In cooperation with the Palestine Community in the Netherlands and the Netherlands Palestine Committee.*

Op 29 november 1999 gaf Mahmoud Rabbani in Rotterdam het startsein voor de campagne 'Een gehandicaptenbus voor Rashidiye', een initiatief van het Rotterdamse Palestina Komitee en de Palestijnse Gemeenschap in Nederland.

Rashidiye, het Palestijnse vluchtelingenkamp in zuidelijk Libanon, was zeer bewust als doel gekozen. Vanwege de banden met de daar actieve Palestijnse Vrouwenunie en de absolute noodzaak om enige verlichting te brengen in de schrijnende mobiliteitsproblemen van de omvangrijke groep lichamelijk gehandicapte kampbewoners. Maar vooral om het lot van de Palestijnse vluchtelingen onder de aandacht te brengen. Bij de in 1999 gevoerde onderhandelingen tussen het Palestijns Nationaal Gezag (PNA) en de Israelische regering, leken juist de vluchtelingen op te achtergrond te raken. Het recht op terugkeer van de

vluchtelingen is echter een elementaire voorwaarde voor welke vredesregeling dan ook.

De campagne voor een gehandicaptenbus vormde een middel om de aandacht hierop te blijven vestigen.

Precies een jaar duurde de campagne en dankzij de steun van fondsen, (kerkelijke) organisaties, NCDO en vooral veel particulieren, waaronder met name de lezers van *Soemoed*, kon op 29 november 2000 eveneens in de Rotterdamse Pauluskerk het eindresultaat bekend worden gemaakt: ruim f 65.000,-, voldoende voor de aanschaf van een zo goed als nieuwe bus, de ombouw voor het vervoer van rolstoelen en het transport naar Libanon.

Op 13 maart jl was een dertigtal belangstellenden er in het Rotterdamse havengebied getuige van dat Zaid Tajem en Wim Lankamp, voorzitters van respectievelijk de Palestijnse

Gemeenschap en het Nederlands Palestina Komitee, het rode doek verwijderden en de rolstoelbus te onthulden. Veel van aanwezigen waren niet met lege handen gekomen: binnen de kortste keren was de bus volgestouwd met speelgoed, kleding en zelfs een aantal rolstoelen. Artikelen waar vanuit Rashidiye dringend om gevraagd was.

Eind april zal Muhamed Abu Leil, lid van zowel het Rotterdamse Palestina Komitee als van het bestuur van de Palestijnse Gemeenschap, in Libanon aanwezig zijn om de bus formeel te overhandigen aan een vertegenwoordiging van de Vrouwenunie. De intentie is dat de banden tussen Rotterdam en Rashidiye bestaan blijven en versterkt worden. Als symbool van solidariteit met de bevolking van het kamp, maar vooral als middel om het recht van de Palestijnse vluchtelingen op terugkeer 'een gezicht' te geven en zo blijvend onder de aandacht te houden.

Benji de Levie is voorzitter van het Rotterdamse Palestina Komitee.

steun de slachtoffers van de intifada!

Verscheidene mensen hebben de afgelopen weken het Nederlands Palestina Komitee (NPK) gebeld met de vraag hoe zij de slachtoffers van de Intifada en hun families financieel konden helpen. Enkele jaren geleden heeft het, aan het NPK gelieerde Medisch Komitee Palestina zichzelf opgeheven, zodat wij in het verlengde van bovengenoemde vraag naar een alternatief zijn gaan zoeken. Dat hebben we inmiddels gevonden. Al jarenlang werkt het NPK samen met een Palestijnse grassroots organisatie op de bezette Westelijke Jordaanoever. De voorzitter daarvan was op ons verzoek bereid zich in te spannen voor een verantwoorde distributie van door het NPK ontvangen donaties. Wij hebben alle vertrouwen in hem.

Wanneer u humanitaire hulp aan slachtoffers van de Intifada wilt geven, maak dan een bedrag over op onze speciale Postbankrekening 5579294, t.n.v. de Stichting Nederlands Palestina Komitee, Postbus 10520, 1001 EM Amsterdam, o.v.v. 'Intifada'.

Namens de betrokkenen onze hartelijke dank.

zomerkamp in Zababdeh

Zababdeh-trainingcenter is een opleidingscentrum voor landbouwers, gelegen in het dorp Zababdeh in het noorden van de Westelijke Jordaanoever. Het centrum is er gekomen 'met Europees geld en Belgisch enthousiasme', en wordt geleid door de overkoepelende Palestijnse landbouw-NGO Palestinian Agricultural Relief Committees (PARC). Tijdens de zomermaanden van dit jaar nodigt PARC jongeren uit Europa uit om een tijd in het

centrum door te brengen. Het doel van de uitnodiging is tweeledig: enerzijds gaat het om een werkkamp, waarbij de jongeren mee op het land en aan het onderhoud van de landbouwwegen werken, en anderzijds wil PARC de bezoekers laten kennismaken met de huidige situatie en problematiek in Palestina, en contacten mogelijk maken met Palestijnse leeftijdsgenoten.

Over deze actie zijn nog geen details bekend, maar toch wilden we jullie nu al van het initiatief op de hoogte brengen,

en geïnteresseerden (uit België en Nederland) de mogelijkheid bieden om nu reeds contact op te nemen met het Vlaams Palestina Komitee. Dus, wie zin heeft om een zelf te bepalen periode in de zomermaanden (juli en augustus) door te brengen in Palestina, mag niet aarzelen en het ons onmiddellijk laten weten.

contact:

Katrien Van Eeckhaut
Vlaams Palestina Komitee
Vierwindenstraat 60
1080 Brussel
BELGIË

telefoon + 32-2-501.67.49;
fax + 32-2-511.89.19
vpkom@mailroom.com